

AZƏRBAYCAN RESPUBLİKASI TƏHSİL NAZİRLİYİ
AZƏRBAYCAN DÖVLƏT İQTİSAD UNİVERSİTETİ
MAGİSTRATURA MƏRKƏZİ

Əlyazması hüququnda

Əliyeva Zibəyda Həsən qızı

“İdman üslublu geyimlərdə tətbiq olunan dizayn elementlərinin tətbiqinin analizi”
mövzusunda

MAGİSTR DİSSERTASIYASI

Ixtisasın şifri və adı: 050321 - “Dizayn”

Ixtisaslaşma: “Dizayn və texniki estetika”

Elmi rəhbər: Magistr proqramının rəhbəri:

t.e.n.B.M.Məmmədov t.e.n.B.M.Məmmədov

Kafedra müdiri: s.ü.f.d. L.H.Məmmədova

BAKİ - 2015

GİRİŞ	
.....	3
FƏSİL I DƏBSOSİALFENOMEN KİMİ	9
1.1. Dəbin meydana gəlmə yolları.....	11
1.2.Dəbin yaradılması prosesinin mərhələləri.....	16
1.3.Dəb istehlakçıları.....	19
FƏSİL II. MÜASİR GEYİMİN YARANMASINDA TƏŞƏKKÜL TAPMIŞ APARICI ÜSLUBLARIN XÜSUSİYYƏTLƏRİ	24
2.1. Klassik üslubun xüsusiyyəti.....	25
2.2. İdman üslubun formalaşması və inkişafı.....	29
2.3. Romantik üslubun əsas əlamətləri.....	31
2.4. Folklor üslubun xüsusiyyətləri.....	33
2.5. Müasir kostyumda eklektika.....	35
FƏSİL III. İDMAN ÜSLUBLU GEYİMLƏRDƏ DİZAYN ELEMENTLƏRİNİN ANALİZİ	37
3.1. İdman üslubunun xüsusiyyətləri.....	37
3.2. İdman üslubunda mikroüslubların fəaliyyəti.....	41
3.3. Məhşur dizaynerlərin layihələndirdiyi idman üslublu geyimlərdə elementlərin analizi.....	48
NƏTİCƏ VƏ TƏKLİFLƏR	59
İSTİFADƏ OLUNMUŞ ƏDƏBİYYAT	61
ƏLAVƏLƏR	63
XÜLASƏ	77
PE3IOME	78
SUMMARY	79

GİRİŞ

Müasir geyimin inkişafı və bu inkişafıyla əlaqəli olan dəb keçmiş, indiki, gələcək dövrlər arasında əlaqələndirici bənd olmaqla, insanın cəmiyyətdə maddi və mənəvi həyatının vacib hissəsini təşkil edir. Hələ geyim tam formalaşmağa başlamadığı dövürlərdə bu proses insanlar tərəfindən kor təcbbi şəkildə yerinə yetirilirdi. Yəni bu zaman insanı düşündürən örtünmək və qorunmaq idi.

Zaman keçdikcə isə geyim insanın nəinki qorunması, örtünməsi üçün və həmçinin estetik baxımdan göz oxşayan olmasıda əsas götürüldü. Geyim yalnız insanın xarici görünüşünü estetik cəhətdən gözəl təqdim etmək üçün bir vasitə deyil, eyni zamanda insanın daxili aləmini, xarakterini, özünü olduğu kimi təqdim etmə vasitəsidir. Və bunun üçündə geyim insanın daxili aləmi ilə vəhdət təşkil etməlidir. Geyim insanın daxili aləmiylə uzlaşdığı zaman, insan özünü rahat hiss edir və olduğu kimi görünür. Geyim bir sənət nümunəsidir.

Geyimin hazırlanması mürəkkəb və çoxmərhləli prosesdir. Bu sahədə əsas iş rəssam-dizaynerlər və ya dəb dizaynerlərininüzərinə düşür. Dizaynerlər yeni geyim modelləri layihələndirirlər və dizayner-konstruktorlar bu modellərin konstruksiyalarının əsasını hazırlayırlar ki, sonra bunlar vasitəsilə tikiləcək geyimin hissələrini biçmək üçün ülgülər düzəldilir. Bu geyimlərin bütün texnoloji prosesinin həyata keçməsinə texnoloq-mühəndislər işləyib hazırlayırlar. Geyimin hazırlanmasında dizaynerlərin işi qədər, dizayner-konstruktorlarında işi çox vacibli bir prosesdir. Yəni geyimin layihəsi, rəssamın işi nə qədər gözəl olsada, bunu yüksək səviyyədə tamamlamaq dizayner-konstruktorun işidir.

XX əsrin sonlarının bəlkə də ən məşhur dəb dizayneri olan İtaliya modelləşdirmə məktəbinin görkəmli nümayəndəsi Coanni Versaçe bu barədə belə demişdir: “Dəb bizim cəmiyyətdə baş verən dəyişiklikləri birinci olaraq əks etdirir, o, keçmişə nəzər yetirir və daim yenilik axtarışındadır”.

“Geyim dizaynı”nın özünəməxsus xüsusiyyəti ilk növbədə onun yaradıcılıq obyektinin insan olması ilə müəyyənləşir. İnsanın daxili keyfiyyətləri

və görünüşü ilə tamliq yaradan geyim öz funksiyası xaricində təsəvvür olunabilməz və sahibinin cinsi mənsubiyyətini, yaşını, həmçinin xarici görünüşünün ayrı-ayrı xüsusiyyətlərini nəzərə almalıdır. Geyimin müasir təkamülü ictimai-siyasi həyatla, iqtisadiyyatın səviyyəsi, elm və mədəniyyətlə bilavasitə müəyyənləşən dəb ilə sıx bağlıdır.

İnsan mədəniyyətinin bədii dəyər sistemləri içərisində incəsənət aparıcı rol oynayır. Bu mədəniyyət çoxcəhətli anlayış olmaqla, özündə musiqi, həmçinin onunla əlaqəli olan vokal, rəqs, teatr, sirk, kino və əlbəttə ki, incəsənətin plastik növlərini birləşdirir.

Beləliklə, geyim dizaynı və ya bədii layihələndirilməsi arxitektənik incəsənət sahəsinə aid olub iki funksiya daşıyır- estetik və praktik. Biz çalışırıq ki, öz qarderobumuzda praktik, isti və rahat, eyni zamanda estetik tələblərimizə cavab verən, yeni gözəl, dəbdə olan və bizim xarici görünüşümüzü daha yaxşı nəzərə çarpdıran geyimlər olsun.

Digər halda geyim yazılmış və yazılmamış qanun normaları ilə qorunan, adətə çevrilmiş, ümumqəbul olunmuş vərdişlərin məcmusunu əks etdirən və cəmiyyətin, eləcə də onun ayrı-ayrı təbəqələrinin riayət elədiyi məişət ənənəsini bildirir. Bundan başqa geyim bütün dövrlərdə insanın milli, dini, peşə, mülki mənsubiyyətini müəyyənləşdirmişdir. Tarixi təkamülün hər bir mərhələsində cəmiyyətin həyat tərzini geyimin istifadə xüsusiyyətində əks olunmuşdur, buna görə də deyə bilərik ki, geyimin müxtəlif funksiyaları tarixən toplanmışdır.

Cəmiyyətin inkişafı gedişində geyim tədricən mükəmməlləşmiş, öz vəzifəsinin spektrini genişləndirmişdir. Müəyyən obrazlı geyim quruluşu təqlid edilmə nümunəsi olurdu. İctimai təsəvvürü, davranış normalarını, şəxsiyyətin fərdi xüsusiyyətlərini əks etdirən geyim anlayışı bu cür yaranırdı. Paltardan fərqli olaraq geyim dəsti nəinki ayrıca bir insanın, eləcə də , millətin, xalqın və hətta bütöv bir dövrün obrazlı xarakteristikasını özündə daşıyır. O, incəsənət əsəri kimi həmişə mədəniyyətin müəyyən bir inkişaf mərhələsini əks etdirmiş, memarlıq, heykəltaraşlıq, rəssamlıq, musiqi və teatr ilə sıx bağlı olmuşdur. Xalq geyimləri və bəzək əşyaları ilə əsrlər boyu öz zövqünü və mədəniyyətini əks etdirən Azərbaycan

xalqı da nəinki Şərqdə, bütün Avropada özünəməxsus yer tutur. Başqa xalqlarda olduğu kimi XIX əsrin sonlarında qərbsayağı geyimlər Azərbaycana da nüfuz etdi və geniş yayıldı. Sadə biçimli müasir geyimlərin konstruksiya həlli müasir olsa da, onun tərtibat işləri klassikaya müraciət edir. Azərbaycanın müasir musiqilərinin muğamlar üzərində köklənməsi, müasir memarlıqda Şərq elementlərinin əks olunması, incəsənət əsərlərində milli koloritin olması, dizaynerlərə əsas verir ki, onlar öz yaradıcılıqlarında klassikaya istinad edərək müasir geyimlər hazırlasınlar, keçmişə baxaraq daima yenilik axtarsınlar. Bütün xalqların geyimlərində müasir geyimlə milli geyimlərin sintezi özünə yer tapıb. Lakin bütün bunları incə zövqlə, peşəkarlıqla, ifrat dərəcəyə çatdırmamaq şərti ilə yerinə yetirmək lazımdır.

Geyimin modelləşdirilməsində əsas önəmli olan geyim dizaynerinin öz fantaziyasının məhsulu olan eskizlərin məmulat olaraq tikilib hazırlanmasıdır. Bunun üçün düşünülmüş modelin hazırlanmasında başlıca şərtlər nəzərə alınmalıdır. Həmin şərtlər əsasında tikiləcək geyim rahat, baxımlı, ergonomik şərtlərə cavab verən, müasir zamanla ayaqlaşan bir geyim olmalıdır.

Vəsaitin məqsəd və vəzifəsi də tələbələrin-gələcək dizaynerlərin geyimi modelləşdirərkən sadalanan şərtlərin yerinə yetirilməsinə istiqamət verməkdir. Vəsaitdə əsasən geyimin modelləşdirilməsi prosesi yığcam şəkildə izah olunur.

Modelləşdirmənin ən başlıca xüsusiyyətlərindən biri dizayner fantaziyasının real vəziyyətlər ilə üst-üstə düşməsidir. Bu da mulyaj üsulu forma yaratmada daha maraqlıdır. Sancaqlama üsulu ilə maniken üzərində yaradılan hər bir forma modelyerin öz təxəyyülüdür. Sanki bir rəssamın kətan üzərində yaratdığı bir tablodur. Lakin fərq ondan ibarətdir ki, çəkilmiş tablo nə qədər beyini düşündürürsə modellər o qədər zövqü oxşayır bədənə rahatlıq və sakitlik gətirir. Hər bir insanın xarakterindən asılı olaraq dinamik və statik geyimlər ola bilər. Geyim insanın ilk təqdimatıdır desək yanlışdır. Geyim bəzən yada həmişə bizi bizdən öncə ətrafdakılara təqdim edir. Çox nadir hallarda geyimin bizim haqqımızda yaratdığı fikir yalnız olur. Çünki geyim bizim içimizi, xarakterimizi, əhval-ruhiyyəmizi göstərən amillərdən biridir.

Mövzunun aktuallığı. Geyim cəmiyyətin maddi mədəniyyətinin tərkib hissəsini təşkil edir. Bu bir tərəfdən insan əməyi ilə bağlı müəyyən tələbatını doğruldan maddi sərvətdir, digər tərəfdən isə insan görkəmini estetik cəhətdən dəyişən sənət nümunəsidir. Müasir geyimin inkişafı və bu inkişafıyla əlaqəli olan dəb keçmiş, indiki, gələcək dövrlər arasında əlaqələndirici bənd olmaqla, cəmiyyətin maddi və mənəvi həyatının vacib hissələridir.

Geyimin əsas vəzifəsi onun geyinən insanın fiziki və mənəvi rahatlığı üçün şərait yaratmaq, bu şəxsin cəlbədiciliyini gücləndirmək, fərdiyyətini nəzərə çəpdirməkdən ibarətdir. Dizaynın nəzəri əsası geyimin bədii layihələndirilməsidir.

Müasir geyimin hazırlanması ən müxtəlif sahələrin mütəxəssisləri çalışan mürəkkəb və çoxmərhələli prosesdir. İlk növbədə, rəssam-dizaynerlər və ya dəb dizaynerləri yeni geyim modellərini layihələndirirlər. Bu geyimlərin hazırlanma prosesini dizayner-konstruktorlar, texnoloq-mühəndislər həyata keçirir.

Yeni geyim formalarının layihələndirilməsi üzərində çalışan dizaynerlər eyni zamanda bir neçə keyfiyyətdə çıxış edir: o, həm rəssam-dizayner, nəqqaş, yeni estetika yaradan tərtibatçı, öz ideyalarını materialda reallaşdırmağı bacaran konstruktor, həm insanlara geyim vasitəsilə daxili keyfiyyətlərini izhar etməyə, özlərində inam yaratmağa kömək edən psixoloq və hətta, geyimin sahibinə hər dəfə yeni sima və bununla yanaşı geyim sahibinə müəyyən mənada yeni davranış tərzini təklif edən rejissorudur.

Dəb aləmində araşdırılmış üslubların tarix boyu nə qədər dəyişmiş, yenilənmiş olduğunu gördük. Bu sahədə işləmiş dəb dizaynerlərinin idman üslubuna gətirdikləri yeni dizayn elementləri bugündə geyimlərə tətbiq olunur. Ümumiyyətlə dəbdə ki, üslublar yenilikləri gecdə olsa qəbul edir. Dəb yeniliyi sevsədə, cəmiyyətin qəbul etməsi azda olsa zaman alır. Yaşlı və orta nəsillə müqayisədə gənc nəsil yeniliyi olduğu kimi qəbul edir və özünükləşdirir.

Artıq təcrübələr göstərir ki, istər iş yerlərində, istər gəzintidə, istərsə də gündəlik həyatda idman üslublu geyimlər üstünlük təşkil edir. Bunun əsas səbəblərindən biri insanların rahatlığı sevməsidir. Idman üslublu geyimdə insan özünü daha çox olduğu kimi aparır, buda sadəlik və səmimilik yaradır.

Tədqiqatın predmet və obyektı. Dissertasiyanın predmeti idman üslublu geyimlərin formalaşması, müasir dövrə, zamanəmizə gəlib çıxma yolları və ümumiyyətlə geyim sferasındakı yeridir. Obyekti isə 20-ci əsrdə tanınmış dizaynerlər tərəfindən idman üslubuna nə kimi yeniliklər gətirmiş olmasıdır.

Tədqiqatın əsas məqsədi və vəzifələri. Elmi işin əsas məqsədi və vəzifələri idman üslublu geyim haqqında söz açılan yeni təmayüllər, cərəyan və üslubları öyrənməkdən, onların bitkin elmi təhlilini verməkdədir. İdman üslublu geyimlərdə tətbiq olunan dizayn elementlərinin elmi – nəzəri təhlili və müasir dövrdə idman üslubuna daxil olan mikroüslubların, istifadəsi üzrə təkliflərin irəli sürülməsindən ibarətdir.

Dissertasiyada bu məqsədlə aşağıdakı əsas məsələlər araşdırılmışdır:

1. Dəbin meydana gəlməsi yolları, zamanla dəyişib formalaşması və bütün dövrlərdə dəbdə ki, dəyişikliklər.

2. Geyimdə yeni forma və üslubların yaranma tarixi, dövrlərin müəyyən edilməsi və üslubların təhlili.

3. Geyim sferasında idman üslubunun yerinin müəyyən edilməsi.

4. Üslubların psixoloji xüsusiyyətləri, idman geyiminin bir üslub kimi dəb aləminə daxil olması və müasir dəb aləminə ki, yerinin təhlili.

5. İdman üslubuna daxil olan mikroüslublar – minimalist, maksimalist, bohemiya, vintage, punk, metal, androgen kimi mikroüslubların dəbdə ki, yeri və geyimdə tədqiqi; tanınmış dizaynerlərin idman üslubuna gətirdikləri yeniliklərin araşdırılması.

Tədqiqatın informasiya bazarı və işlənilməsi metodları sistemli şəkildə yanaşmaya, tarixən yaranmış, formalaşmış geyimlərin formalarında olan yeniliklərin üslublara tətbiqi, dəyişikliklərin hansı səbəbdən olmasıdır. Eləcə də, fotofiksasiyaların, həmçinin Google, Yandex internet xidmətlərinin vasitəsi ilə müəyyən edilmişdir.

Tədqiqatın elmi yeniliyi. Tədqiqatın elmi yeniliyi, burada idman üslublu geyimin araşdırılmaları əsasında ilk dəfə olaraq ayrıca tədqiqat işində sistemli şəkildə öyrənilmiş, geyim üslubları və buraya daxil olan kompozisiyalar tədqiqata

cəlb edilmişdir. İdman üslublu geyimin ilk dəb formalaşmağa başladığı zamanlarda sırf idman geyimi olduğunu əminliklə demək olar. Bu gün dəb inkişaf etdiyi, azadlıq qazandığı müasir dövrümüzdə, insanların özlərini sırf rahat hiss etdikləri üçün idman üslublu geyimlərə üstünlük verirlər.

Tədqiqatın təcrübi əhəmiyyəti. İstər idman geyimi, istərsə də idman üslublu geyimlərdə yeni formaların əvvəlki formalardan nə qədər sadə, praktik olduğunu əminliklə demək olar. Dəyişmiş formalarda dizayn elementlərinin tətbiqinə dair yenilikər və təkliflər Azərbaycanda dəb dizaynerlərin layihələrində və tikış evlərinin işində istifadə oluna bilər.

Dissertasiyanın əsas müddəaları və əldə edilən nəticələri həmçinin Azərbaycan Dövlət İqtisad Universiteti “Texnologiya və Dizayn” fakültəsinin diplom və kurs layihələrində, həmçinin mühazirə kurslarında istifadə oluna bilər.

Abrobasiya. Dissertasiya ilə əlaqədar başlanılan tədqiqat və araşdırmalar dövründən indiyə kimi “Dəb aləmində bərqərar olmuş üslubların psixoloji tiplərinin xüsusiyyəti” adlı bir məqalə, “İmic şəxsi üslub, şəxsi təqdimat kimi” və “İdman geyimləri - yarandığı dövrdən günümüzədək” adlı iki tezis nəşr olunmuşdur.

Dissertasiya işin strukturu. Dissertasiya işi giriş, 3 fəsil, 11 yarım fəsil, 79 səhifə çap vərəqi, 14 şəkil, nəticə və təkliflər, ədəbiyyat siyahısından ibarətdir.

FƏSİL I.DƏBSOSIAL FENOMENKİMİ

Dəb sosial fenomen olub, elm və iqtisadiyyatın o cümlədən, sənayenin yüksək səviyyədə inkişaf etdiyi cəmiyyət üçün xasdır. Hər hansı bir cəmiyyətdə dəb, sosial norma kimi, cəmiyyət üzvlərinin istehlakçı davranışının müəyyən modelini irəli sürür. Dəb sosial norma kimi, fərdin zahiri xarakterini müəyyən edir. Dəb o vaxt məxsusi dəyərə malik olur ki, cəmiyyətin qəbul etdiyi zahiri forma, fərdin daxili tələbatı ilə üst-üstə düşsün və arzu olunan obraz kimi qəbul edilsin. Bu halda dəb, istehlakçı davranışının kompasna çevrilir və insanlar öz istəkləri ilə dəbin “arxasınca getməyə” üstünlük verirlər.

Dəb strukturuna dəb obyektləri və standartları daxildirlər. Dəb obyektləri, dəb sferası ilə bağlı olan hər hansı bir obyekt ola bilər. Məsələn, geyim, aksesuar və s. Dəb obyektləri ən çox dəyişkənlik təsirinə məruz qalan obyektlərdir. Bir sıra hallarda, məsələn geyim detallarında və bir sıra aksesuarlarda faydalılıq meyarı dəyişməz qaldığı halda belə, onun elementləri və müəyyən hissələri dəyişdirilə bilər. Dəb standartları dedikdə isə qəbul edilmiş meyara uyğun geyim və aksesuarlardan faydalanmaq, onlardan istifadə etmək, başqa sözlə onların dəyərini ödəyib, almaq nəzərdə tutulur.

Hər bir sosial norma kimi dəb də, müəyyən sanksiyalara istinad edir. Lakin bu sanksiyalar yumşaq xarakterə malikdir. Məsələn, dəbilə ayaqlaşmaq yaxşıdır, lakin bu, fərdin milli qəhrəmana çevrilməsi üçün çox azdır. Dəbə riayət etməmək, ona qarşı etinasız olmaq arzu edilməzdir. Lakin bu halda da, heç bir sosial təcriddən və cəza tədbirlərinin tətbiqindən söhbət gedə bilməz. Sadəcə olaraq, elə yüksək dairələr mövcuddur ki, məsələn nüfuzlu diplomatiya strukturları, elitə klubları, “ulduz”ların toplandığı “bomond” adlandırılan yığıncaqlarda dəbi vacib şəkildə aktuallaşır və nisbətən kəskin xarakter daşıyır. Dəbə uyğun geyinməmək belə cəmiyyətlərdə, kifayət qədər pis qarşılanır və şəxsin nüfuzuna böyük xələl gətirir. Dəb sosial norma kimi konkret tarixi xarakterə malikdir. Bu o deməkdir ki, dəb cəmiyyətin konkret tiplərinə xasdır. Dəb özlüyündə müəyyən dəyər və qiymətlə

bağlı olduğu üçün o, yalnız hər hansı fərdin sosial vəziyyəti və nəhayət alıcılıq qabiliyyəti ilə bağlıdır.

Yalnız XX əsrdən başlayaraq, dəb ictimai həyatın tənzimləyicisi kimi özünü göstərməyə başlayır. Məhz bu dövrdən etibarən, dəb haqqında, ölkənin bir təbəqəsinin norması kimi deyil, məhdud zaman ərzində universal norma kimi nəzərdən keçirilir. O bu zaman özünün sosial məziyyətini qismən itirmiş olur.

Dəbin başlıca dəyəri onun müasirliyindədir. O öz müasirliyini, hətta çox qədim elementə yenidən qayıtdıqda belə saxlayır. Dəb müasir olmaya bilməz, bu onun mahiyyətinin kökündədir. Müasirlik və keçərlik – dəbin əsas mahiyyətini təşkil edir. Köhnə dəb isə, artıq antidəbdir. Dəb nə qədər təzədirsə, onun keyfiyyəti və dəyəri də yüksək olur. Dəb bir sıra universal xassələrə malikdir.

Dəb üçün regional çərçivələr, dövlət sərhədləri və etnik məhdudiyyətlər yoxdur. Dəb cəmiyyətdəki təbəqələşmə və müxtəlif siniflər arasındakı fərqi aradan qaldırmaq xassəsinə malikdir.

XX əsr mədəniyyət sahəsində baş verən dəyişikliklər, dəb sənayesi və dəb üslublarında öz əksini tapmışdır. Müasir dövrün dəb fenomeni, bu vaxta qədər geyim mədəniyyətində mövcud olan təbəqələşmənin zəifləməsi və bütün sosial təbəqənin vizual cəhətdən bərabər görünmələrini təmin edən faktor kimi meydana çıxır. XX əsrin əvəllərində dəb liderləri, yüksək ixtisaslı professional dizaynerlər, kiçik elitar cəmiyyətdə birləşdilər. Ona görə də sosioloji nəzəriyyələrdə bu proses əvvəlcə dəb standartlarının istehsalı və onun yuxarıdan aşağılara doğru hərəkəti kimi nəzərdən keçirilir.

Görkəmli sosioloq Q. Zimmel bu haqda yazırdı: “Dəb” müəyyən bir obrazın təqlid edilməsi olub, sosial mövqeyə istinad edilməsi tələbini ödəyir. Dəb ayrıca götürülən insanı, hamının riayət etdiyi ümumi axına salmaqla, həmin insanı “çoxlarından birinə” çevirir.

Dəb eyni vaxtda fərqləndirmək, differensasiya etmək, ümumi axından ayırmaq xassəsinə də malikdir. Dəb həmişə sinfi xarakter daşımış, yuxarı təbəqənin dəbi, bütün vaxtlarda aşağı təbəqəninkindən fərqlənmişdir. Bu da bir

faktdır ki, dəbaşağı təbəqələrə keçməyə başladığı halda, yuxarı təbəqələr ondan dərhal imtinaedirdilər.

Belə dəb istehsalı konsepsiyası XX əsrin I yarısınadək saxlanılır, yalnız elitanın obrazı dəyişilir. Sosioloq T.Veblenin nəzəriyyəsinə görə “ABŞ-da dəbin inkişafına aristokratlar deyil, yenicə pullanan “nuvorişlər”, özlərinin yaxın vaxtlarda əldə etdikləri yüksək statusu vurğulayanlar təkan verirdilər”.

1950-ci illərdə dəb sahəsində vəziyyət əsaslı şəkildə dəyişir.

Qeyd etməliyik ki, bu universallıq yalnız müasir dövrə aid edilir. Bu isə öz növbəsində cəmiyyətin demokratikliyini və dünyaya açıqlığını tələb edir. Dəbin ayrılmaz cəhəti onun nümayişkarlığıdır. Dəbin obyektı olan geyim, şəxsi tələbatı ödəməklə yanaşı, həmçinin onu ətrafdakılara nümayiş etdirmək üçün alınır. İstehlak obyektı yalnız ona baxan kütlə qarşısında dəyərləndirilir. Lakin bu dəyər, çox qısa müddətli və yalnız nümayiş etdirildikdə meydana çıxır. Burada nümayişin miqyası fərqli də ola bilər. Geyimin nümayiş sferası televiziya ilə yayınlanmadan, az adamın iştirak etdiyi toplantıya və yaxud iki nəfərlik görüşdəki kiçiklə bilər. Lakin bütün hallarda onun nümayişkarlıq funksiyası öz əhəmiyyətini qoruyub saxlayır.

1.1.Dəbin meydana gəlməyolları

Dəb(modə) - fransızca mode- ölçü, obraz, qayda deməkdir. Bu söz vaxtda, müəyyən mühitdə geyim və digər məişət əşyalarının, əsas meyar kimi qəbul edilməsi mənasında işlədilir. Bu sözün latınca modusvariantı isə, öz növbəsində qədim hindlilərin işlətdikləri sanskrit dilində madh - sözün- dən götürülmüş, mənası ölçü, çəki deməkdir. Latınca işlədilən “modus” sözü, XVII-XVIII əsrin filosofları tərəfindən, materiyanın keçici xassəsini bildirmək üçün işlədilirdi. Rus dilində “dəb” sözü, I Pyotrun hakimiyyəti dövründə işlədilməyə başlanmış və ilk rus lüğətlərinə salınmışdır.

Dəb, bizim qədim alaqaranlıqdır. Ya da yeni ictimai mövqeyimizdir. Payızda düşən yarpaqlar qədər qədim, baharda açan çiçəklər qədər yenidir. Dəb cəmiyyətin sosial, siyasi və mədəni vəziyyətinə əks olunur. Tarix boyu müxtəlif xalqların

müxtəlif geyimlər, bəzəklər, boyalar istifadə edərək fərqli tərzlər yaratmasına səbəb olan şeydir, dəb. Dəbin ilk ortaya çıxışı bu günlərdə ekspertlərin diqqət mərkəzindədir. Əksəriyyətinin fikrinə görə dəbin mənşəyi ilk insanın ortaya çıxışına əsaslanır. Dəb bəşəriyyət tarixi boyu cəmiyyətlərin ayrılmaz bir hissəsi oldu. Bu gün hamımızın ənənəvi geyim adlandırdığımız geyim tərzləri də əslində hamımızın içində olan o gizli hisslərin, mədəniyyətin xaricə əks olunmasıdır.

Dəb geniş mənada müəyyən dövrdə mövcud olan və bu vaxt əksəriyyət tərəfindən qəbul edilmiş mədəniyyətin zahiri formalarına münasibəti əks etdirir. Dəb sözü mədəniyyət təzahürlərinin bütün formalarına şamil edilsə də, öz bədii həllini, daha çox geyim tərzində tapmışdır.

İnsan geyiminin tarixi inkişafı, dəb ilə qırılmaz sürətdə bağlı olub, insanın yeni formalar axtarmaq cəhdinin və onun tətbiqini bu sahədə reallaşdırır. İnsan bədəni, dəb üslublarının tətbiq edildiyi əsas predmet sayılır. Hər bir dövr insan bədəni üçün öz məxsusi estetik ideal miqyaslarının, mütənəsibliklərini və siluetlərini yaradır. Beləliklə, dəb - insan bədəninin müəyyən hissələrini gizlətmək və ya əksinə onları daha çox qabartmaqla, silueti həmin dövr üçün qəbul edilmiş ideala yaxınlaşdırmaqdır.

Dəbin yaranması bir çox amillərlə bağlıdır. Məsələn, dəb yarandığı ölkənin iqlimi, təbii xammal mənbələri, onun adət-ənənələri, sosial-siyasi quruluşu, sənayesinin inkişaf səviyyəsindən asılı olaraq meydana çıxır. Dəbin yaranmasında iqlim faktoru özünü belə biruzə verir. Əgər Skandinav ölkələrinin dəb yaradıcılığının inkişafında dəri və xəz məmulatları istiqaməti üstünlük təşkil edərsə, Afrika xalqlarının dəb yaradıcılığının inkişafında isə daha çox təbii materiallar olan pambıq və kətanla bağlı layihələrə üstünlük verilir. İngiltərənin iqlimi yağışlı olduğundan, burada üst geyimləri pləş və gödəkçələrin modelləşdirilməsi üstünlük təşkil edir və s.

Lakin bu o demək deyildir ki, bu ölkələr, digər mövsümlərlə bağlı geyim məmulatlarının layihələndirilməsinə və istehsalına qarşı biganədirlər. Bu ölkələrdə hər cür geyim dəbi işlənib, hazırlana bilər. İstər-istəməz tələbatın üstünlük təşkil etdiyi geyim məmulatları ən çox iqlim faktoru ilə bağlı olaraq

meydana çıxacaq. Dəbin adət-ənənələrlə bağlı inkişafı öz parlaq əksini, Şərq dəbindəki qapalıq istiqaməti ilə, Qərbdə isə daha çox açıq və qısa təmayüllərin inkişaf etməsində tapır. Sosial-siyasi durumun dəbə təsiri isə, əhalinin yaşayış səviyyəsində, ölkənin siyasi və iqtisadi durumunun vəziyyətində, sosial təbəqələşmənin sürəti və dərəcəsindən asılı olaraq meydana çıxır.

Haute Couture - fransız dilindən tərcümədə ən yüksək tikiş deməkdir. Buraya ən nüfuzlu dizaynerlərin hazırladıqları fantastik, qeyri adi, əsl sənət nümunəsi hesab edilən modellər aid edirlər. Haute Couture dizaynerlərinin hazırladıqları modellər, çox nadir sənət nümunələri olub, yeganə nüsxədə hazırlanırdı.

Belə modellərin parçası ülgü ilə deyil, fərdi ölçülər əsasında kəsilir, demək olar ki, bu modellərin bütün tikişləri əl ilə tikilir, yalnız bir neçə iri detal maşınla tikilir. Belə modellər üçün ən yüksək keyfiyyətli parçalardan istifadə edilir. Bu modellər dəbə bilavasitə aiddirlər. Onlar daha çox incəsənət əsəri sayılaraq, hər bir dizaynerin tikiş inədənəniyyətinin göstəricisi, onun nəyə qadir olduğunu göstərən meyardır.

Bəs, «haute coutur»un dəbdə ki, rolu nədən ibarətdir?

I. Haute Couture - «sənət üçün sənət»dir. Burada bir çox inodellər hazırlanarkən, yalnız podiumda göstərmək üçün nəzərdə tutulur. Hətta onların nə vaxtsa kütləvi şəkildə istehsalı və ya belə geyimdə kiminsə küçəyə çıxması da nəzərdə tutulmur.

II. Haute Couture - laboratoriya nüsxələri olub, şəraitdən asılı olaraq, müəyyən korreksiyalarla, az həcmdə hazırlana da bilər. Sadəcə olaraq, haute couture, kütlə üçün işləyən dizaynerlər üçün münbit ilham mənbəyi və maraqlı ideyalar üçün bir təkandır.

Əgər yüksək dəb incəsənətdirsə, dəbdə - real həyatdır. İncəsənət, o cümlədən yüksək dəbmüstəqil və hər cür məhdudiyyətlərdən azad şəkildə yaradılır. Burada sənətkarın orijinallığı və novatorluğu dəyərləndirilir. İncəsənətdə təkrarçılıq yaxşı iş hesab edilmir. İncəsənət təkraredilməz və nadirlik əsasında qurulur. Buna görə

də incəsənətdə, həmçinin yüksək dəbdə sənətkar heç bir məhdudiyyət bilmədən, fantaziyasının imkan verdiyi qədər yarada bilər.

Mədəniyyət dedikdə isə artıq bərqərar olmuş davranış və istehlak formaları nəzərdə tutulur ki, bunlar da adətən bir nəsildən o biri nəsillə ötürülür. Dəb - hər hansı bir ölkə əhalisinin mədəniyyətinin ayrılmaz hissəsidir. O, müəyyən cəmiyyətin «hamı kimi olmaq» yox, «ən yaxşılarından» (referent qruplar) olmaq tələbini təmin edir. Ona görə də yüksək dəbin, dəbdən fərqi ondadır ki, dəb ənənələrdən, əxlaqdan, inzibati məhdudiyyətlərdən, sosial psixoloji tənzimləyicilərdən azad deyildir.

Haute Couture-nin əsasını qoyan şəxs ingilis Çarlz Frederik Vort olmuşdur. İyirmi yaşında, cibində 117 frankla, fransız dilini bilməyən gənc, Fransaya gələrək yalnız öz əzmkar zəhməti sayəsində nüfuzlu saray dizaynerinə çevrilir.

1860-cı ildə, Çarlz Vortun Fransaya gəlişindən 15 il keçmiş onun gənc həyat yoldaşı, Parisin nüfuzlu xanımları ilə görüşərək ərinin modellərini onlara təqdim edir. Belə görüşlərdən birində Avstriya səfirinin arvadı, xanım Mettemix Vordun eskizlərini bəyənərək ona sifariş verir. Hazır paltar saraya geyinən xanım Mettemix imperatriça Yevgeniyanın diqqətini cəlb edir. İmperatriça onu bu dərzilə tanış etməyi tələb edir. Az sonra Çarlz Vortu imperatriçaya təqdim edirlər. Bu görüş Ç. Vortun gələcək professional taleyində mühüm rol oynayır. Ç. Vortun böyük istedadını görən imperatriça onu Paris dəbinin kralına çevirir. Onun sifarişlərinin sayı gündən-günə çoxalır.

Dəb tarixində ikinci elə bir dərzilə tapmaq çətindir ki, o eyni zamanda doqquz kralın fərdi dərzisi kimi fəaliyyət göstərmiş olsun. Təkcə Süyets kanalının açılması münasibəti ilə keçiriləcək böyük tədbir üçün Ç. Vort yalnız imperatriça üçün 150 model hazırlamışdı. Zəngin təfəkkürə, incə zövqə, yüksək səviyyəli tikmə mədəniyyətinə malik olan Ç. Vort bir-birindən gözəl və nəfis modelləri ilə Avropanın yüksək saray dairələrində böyük nüfuz qazanmışdır. Dəb tarixində mühüm mərhələ olan *crinoline* (paltarın beldən aşağı hissəsinə nazik məftildən çəmbər salınaraq, onun daha geniş qalmasını təmin edən element) tətbiqi məhz

Ç.Vortun adı ilə bağlı olmuşdur.(şək. 1)Krinolin dəbdən düşdükdən dərhal sonra Ç.Vort dəbə turnyuru (arxa hissəsində üst-üstə tikilən qatları yerə dək sallanan paltar növü) gətirir.(şək. 2)Dəb aləmində ilk dəfə maneken -dən istifadə edən də Ç.Vort olmuşdur.

XIX əsrin sonunda Vortun Dəb Evi Parisin aparıcı dəbevi kimi fəaliyyət göstərir.1884-cü ildə Vort vəfat edir.Dəb evi onun oğulları tərəfindən idarə edilərək, buraya nüfuzlu sifarişçilər cəlb edilirlər.

XX əsrdə də Ç.Vortun Dəb Evi öz nüfuzunu və yüksək statusunu saxlamışdır. Burada hazırlanan modellər bütün dünyada öz keyfiyyəti və müasir tələblərə cavab vermək baxımından seçilirlər.

1900-cü ildə Parisdə keçirilən Ümumdünya sərgisində Fransadəbini madam Paken təmsil edirdi. O, ilk yüksək səviyyəli qadındizayneri olub, Şərəf legionu ordeninə layiq görülmüşdür. Onun yaratdığı modellər orijinal, onları yaymasıyolları çox özünəməxsus idi. Məsələn, onlarlamanekençilərinə öz modellərini geyindirərək, onlarıLonqçampda keçirilən məşhur cıdıra apararaq, buraya gələn zəngin qadınlara nümayiş etdirirdi.Onun xeyli zəngin fərdi sifarişçiləri arasında xaricilər də az deyildi. Madam Paken hətta Berlin sarayı üçün dəgeyimlərtikirdi.Kütləvi istehsal üçün işləyən dizaynerlər, incəsənət üçün deyil, geyim istehsalı üçün işləyirlər. Belə modellər fransızca pret-a-porter (geyim üçün yararlı) adlandırılır. Artıq bu modellərin adından məlum olur ki, onlar yüksək tikış modellərindən, geyim üçün yararlıqlarına görə fərqlənirlər.

Dizaynerin modelini nümayiş etdirən şəxs manekençi adlandırılır. Qadın geyimlərini manekençi qız, kişi geyimlərini isə manekençi oğlanlar nümayiş etdirirlər. Manekençinin modeli nümayiş etdirdiyi səhnə podium adlandırılır.

Manekençi podiuma modelyerin ona təklif etdiyi modeldə çıxmalıdır. Model o zaman müvəffəqiyyət qazanır ki, dizayner qəbul edilmiş qaydalardan güclü şəkildə fərqlənən geyim təklif etmiş olsun. Ona görə də yüksək dəb üçün ekstravaqantlıq və ekzotiklik xasdır.1990-cı illərin ikinci yansında Haute Couture üçün qadın bədəninin daha çox çıpaqlanması meyli xas idi. Podiumda demək olar ki, əsrlər boyu qərb mədəniyyətinin qadağan qoyduğu qadın bədəninin bütün

yerləri göstərilməyə başlanır. Dəbdə bunu təkrar etmək qəti şəkildə olmazdı. (çünki bu cəmiyyətin konservativ qrupu üçün kontr mədəniyyət çağırışı kimi səslənərdi. Ona görə də podium üçün olan haute couture modelləri, kücə üçün olan modellərlə yalnız müəyyən qədər səsləşə bilər. Yüksək dəbdə istifadə edilən detallar sadələşdirilmiş variantda, pret-a-porter modellərinə tətbiq edilə bilər.

Haute couture və pret-a-porter modellərinin məqsədləri tamamilə fərqlidirlər. Haute couture yüksək incəsənət əsəri olduğu üçün, heç bir məhdudiyyət və utancaqlıq, ənənə hüdudu bilmədən yaradılır və geniş fantaziyaya əsaslanır. Belə modellər yalnız professional manekençilər tərəfindən nümayiş üçün nəzərdə tutulur. Pret- a-porter isə cəmiyyətdə müəyyən mövqeyi olan şəxslərin rəsmi qəbula, teatra, restorana, ictimai yerlərə, tamaşaçı qarşısına çıxması üçün nəzərdə tutulan geyimlərdir.

Manekençilərlə, dəbi bərqərar edənlərin (referent qruplar, dəb təbliğatçıları) rolu tamamilə başqadır. İncəsənətə qulluq edən şəxsin etdiyini, ictimaiyyət tərəfindən qəbul edilən cəmiyyət qulluqçusu özü üçün yolverilməz sayılır.

Beləliklə incəsənət - sərbəst və azad yaradıcılıq sahəsi, mədəniyyət isə - azadlığı «norma» forması ilə məhdudlaşdırandır. Yüksək dəb - incəsənətin bir növü, dəb isə mədəniyyət forması olduğunu heç vaxt unutmamalı, onları bir-biri ilə qarışdırmamalıyıq.

1.2.Dəbin yaradılması prosesinin mərhələləri

Dəb yaradıcılığı, proses kimi bir neçə mərhələdən ibarətdir. Prinsip etibarı ilə bu mərhələlər, hər hansı bir istehlak malı üçün də xarakterik ola bilər.

1-ci mərhələ - dəbin yaradılmasıdır ki, o da öz növbəsində aşağıdakı proseslərə bölünür: Yeni model eskizi və rəsmləri çəkilir. Bu funksiyanı dəb yaradıcıları olan dizaynerlər həyata keçirirlər. Bundan sonra modellərin material üzərində prosesi başlayır. Bu proses, həm fərdi, həm də xüsusi təşkilatlar vasitəsi ilə həyata keçirilir; məsələn dəb evi vasitəsi ilə nümayiş etdirilir. Bu mərhələdə geyim modellərinin təcrübəvi - nümunəvi nüsxəsi hazırlanır və razılıq əsasında

bilavasitə dəb təşkilatları vasitəsi ilə həyata keçirilir. Dəb nümayişindən sonra onun, kütləvi istehsalı ilə məşğul olan sahələr bu işə cəlb edilir.

2-ci mərhələ - dəb obyektləri olan modellərin yayımlanması mərhələsidir. Bu proses dəb modellərinin maksimal dərəcədə geniş alıcı kütləsinə çatdırılmasına imkan yaradır.

Dəb obyektinin və istehlakçı standartlarının imicinin yaradılması, əsasən birbaşa və ya gizli reklam vasitəsi ilə həyata keçirilir. Birinci halda bizə, dəb obyektinin statusu alan yeni malın yaranması haqqında məlumat verilir. İkinci halda isə bizə həmin mallardan bütünlüklə istifadə etmiş referent qruplar göstərilir. Nəticədə dəb obyektinə maraq oyadır, sonda onlar kimi olmaq, ideyasını təbliğ edərək, nəhayət həmin malı almaq arzusu yaradılır.

Material dəb obyektlərinin yayılması, mağazalar vasitəsi ilə həyata keçirilir ki, bu vaxt onlar real əmtəə məhsuluna çevrilirlər. Adətən belə mağazaların iri yaşayış məntəqələrində fəaliyyəti məqsədə uyğun hesab edilir.

3-cü mərhələ - dəb obyektlərinin istehlakı ilə bağlıdır. Bu mərhələdə alınan dəb obyektini şəxsi tələbatın ödənilməsinə və nümayiş üçün istifadə edilir.

Hər üç mərhələ bir-biri ilə bağlı olub, qarşılıqlı əlaqədə çıxış edirlər. Geyim istehsalı ilə məşğul olan sahələr təbii olaraq, onları dəb obyektinə çevirməyə cəhd göstərərək, kütləvi satış bazarını təşkil edərək, daha böyük mənfəət əldə etmək istəyirlər. Lakin yalnız o mallar istehsalçı üçün dəyər kəsb edir ki, onlar sosial normaya daxil olaraq, dəb obyektinə çevrilsinlər. Ona görə də dəb obyektlərinin istehsalı və istehlakı kifayət qədər mürəkkəb proses hesab edilir.

Bir çox hallarda geyim istehsalçıları öz aralarında rəqabət apararaq, müxtəlif, bəzən isə tamamilə bir-birinə zidd modellər təklif edirlər. Bu baxımdan istehlakçı istehsalçıya münasibətdə azad seçim imkanına malikdir.

Dəb yaradıcıları dizaynerlərdir. Dizaynerlərin model təklif etmək imkanı çoxdur. Lakin onun təklif etdiyi modellərin heç də hamısı dəb halını alıb, geniş yayılma imkanına malik deyillər. Onlardan bəzilərinin ömürləri podiumda (modellərin nümayiş etdirildiyi hər iki tərəfi açıq səhnədə) başlayaraq, elə burada da sona çatır. İstehlakçı zövqü ilə razılaşmamaq, ona hər hansı bir modeli zorla

tətbiq etmək, həmişə uğursuzluqla nəticələnmişdir. Belə bir vəziyyətin klassik nümunəsi kimi 1969-cu ildə bir sıra amerika firmalarının “maks” tipli yubkaları yenidən dəbə salmaq cəhdləri olmuşdur. Onlar kütləvi informasiya vasitələri ilə geniş şəkildə bütün dünyaya “mini” dövrünün sona çatması və “maks” dövrünün başlanmasını elan etmişdilər. Jurnal və qəzetlərdə Nyu-York və London küçələrində, şəhər əhalisi adı altında, “maks” geyimli foto model qruplarının şəkilləri çap olunmuşdur.

Düşünülürdü ki, əyalətlərdə belə təsəvvür yaranacaq ki, artıq dəb paytaxtları “maks”-yə keçiblər. Lakin, istehlakçı bu çağırışın və reklamın yalan olduğunu tez bir zamanda anlayaraq, ona etinasızlıq göstərmişdir. Nəticədə “maks”-nin istehsalına və reklamına vəsait sərf edən firmalar böyük ziyana düşmüşdülər.

Dəb həmçinin istehlakçının etalon və yaxud referent qruplara bənzəmək tələbini də yerinə yetirir. Dəbi bərqərar edənlər, əhalinin referent qrupu sayılır. Kütlənin böyük əksəriyyəti çox vaxt dizaynerlərin təklifindən çox, öz referent qrupuna baxır. Əgər, bu qrup hər hansı bir modeli seçibsə, onda kütlə də onun arxasınca gedərək, o modeli seçəcəkdir.

Dəblə geyinən insan, öz referent qrupuna bənzəməyə çalışır. Referent qrupların bərqərar etdikləri modellər, sonrakı mərhələdə, istehsal üçün nümunəvi model formasında işlənərək, daha geniş istehlakçı kütləsinə təklif edilir. Bunun üçün artistlərdən, tele-jurnalistlərdən, görkəmli siyasi xadimlərdən, idman ulduzlarından, başqa sözlə desək, populyar fərdlərdən istifadə edilir. Məhz onlar dizaynerlərin ideyalarını geniş kütləyə çatdırmaq işində fəal iştirak edirlər.

Dəb tarixindən məlumdur ki, bəzən dəbin bərqərar edilməsində siyasi xadimlərin özünəməxsus rolu olur. Bu halda siyasi liderin geyim üslubunu təkrarlamaq, ona qarşı olan rəğbətin nişanəsi hesab edilirdi. Məsələn, Fransada I İmperiya dövründə Napoleonun tərəfdarları yalnız üçbucaq formalı baş geyimlərindən istifadə edirdilər. Ondan imtina edilməsi, müxalifətə keçmək nişanəsi kimi qəbul edilirdi. Napoleon hakimiyyətdən uzaqlaşdırıldıqdan sonra, antinapoleon əhvali-ruhiyyəli insanlar, başlarına silindr qoymağa, əvvəlki kimi

imperatora rəğbət bəsləyənlər isə üçbucaq formalı baş geyimlərində şəhərə çıxaraq, ona öz rəğbətlərini bu şəkildə bildirirdilər.

Bu baxımdan, müasir dövrdə Amerika prezidentləri də, bir sıra hallarda öz geyim üslubları ilə kişi dəbinin inkişafına təsir ediblər. Belə ki, Con Kennidinin saçları buruq və gur olduğuna görə o, dəbdə olan şlyapadan imtina edərək, demək olar ki, bütün fəsillərdə başıaçıq gəzməyə üstünlük verirdi. Bu bütün dünyada şlyapanın dəbdən çıxarılması üçün möhkəm təkan olmuşdu.

SSRİ-də 1920-50-ci illərdə Stalindən başlayaraq, bütün siyasi elita, hərbişədirilmiş üslubda tikilən kostyumlara üstünlük vermişdilər. Bu o dövrün məmur dəbini müəyyənləşdirən amilə çevrilmişdi. 1960-cı illərdən başlayaraq, SSRİ-də və bir sıra dünya ölkələrində Kuba partizanları və Fidel Kastroya rəğbət göstərmək istəyənlər, başlarına beret qoymağa başladılar. Beləliklə beret bütün dünyada sol təmayüllü gənclərin baş geyiminə çevrilmişdir.

Dəbin inkişafı bilavasitə ölkə sənayesinin inkişafı ilə də sıx şəkildə bağlıdır. Burada istehsal sahəsindəki maşınların, parça istehsalına tətbiq edilən əməyin professional səviyyəsi və s. bu kimi faktorlar mühüm əhəmiyyət kəsb edir.

Dəb nəzəriyyəçiləri V.D.Parıqin və Q.Q.Şubin, dəbi cəmiyyətdə üç əsas funksiya daşıyıcısı kimi müəyyənləşdirirlər.

Bunlardan:

1.Dəbin kommunikativlik funksiyasıdır. Bu funksiya əsasən informasiya mübadiləsində öz əksini tapır. Bu vaxt dəb sosial işarə, nüfuz və rəmz kimi çıxış edir.

2. Dəbin interaksiya (beynəlxalq hərəkət) funksiyasıdır. Bu funksiya özünü dəb sahəsində müəyyən addımın razılaşma yolu ilə həyata keçirilməsində, qarşılıqlı anlaşma və birgə fəaliyyətində öz əksini tapır. Dəb qəbul edilmiş bir üslubu yönəltmək və yaymaq xüsusiyyətinə malik olub, yeniliyə marağı, qəbul edilmiş vasitələrlə (məsələn, dəb nümayişi, reklam və s.) stimullaşdırır.

3. Dəbin kompensatorçu funksiyası. Bu funksiya öz əksini, az təminatlı və yakifayət qədər təmin olunmamış insanların tələbatının ödənilməsində tapır, sosial tələbatın tənzimləyicisi kimi çıxış edir.

1.3. Dəb istehlakçıları

Dəb iki bir-birinə zidd olan iki başlıca tələbləri təmin edir:

1. Dəb - başqalarından fərqləndirən vasitədir.
2. Dəb - başqalarından seçilməmək, onlara oxşar olmaq vasitəsidir.

Dəb sinifli cəmiyyətdə təbəqələşmə və fərqləndirmənin zahiri ifadəçisi funksiyasını yerinə yetirir. Sosioloq və dəb tədqiqatçısı E.Fuks bu haqda yazırdı: Rəsmi olaraq, təbəqələşmə məhdudiyyətləri ləğv edildikdən sonra, bütün insanlara vətəndaşlıq hüquqları verilmişdir. Onlar bərabər hüquq və vəzifələr qazandılar. Beləliklə hərbi mundirdən başqa - elə bir qanun və göstəriş yoxdur ki, fəhlə bu və ya digər geyimdə gəzə bilməz, qulluqçu və ya qabyuyan qadın hər hansı bir materialdan paltar tikdirə bilməz və ya bəyəndiyi bəzəklərdən istifadə edə bilməz. və s. Ona görə də, yuxarı cəmiyyətə mənsub olan insanlar kütləvi şəkildə, mümkün qədər «misera plebs»dən («aşağı təbəqə», «qara kütlə») fərqlənmək tələbi meydana çıxır. Başqa sözlə, bütün zahiri hüquq bərabərliyi saxlanılmaqla, yuxarı təbəqə özünün üstün mövqeyini vurğulamaq üçün bu vasitəni əlindən vermək istəmir».

Dəbin inkişaf prosesi - daimi yürüş kimi səciyyələnir. Referent qruplar kütlədən qaçırırlar, kütlə isə onlara çatmağa cəhd göstərir. Bir çox hallarda bu yürüşün trayektoriyası dairəvi xarakterə malik olur. Bu proses təxminən bu cür baş verir: Kütlə yenidən enli daban ayaqqabılara təmin olunmuşdur ki, dəb «pioner»ləri nazik daban ayaqqabılara keçirlər, kütlə onların ardınca (maddi imkanlarının yol verdiyi qədər) gedə bilir. Kütlənin yenidən aldığı, təzə nazik daban ayaqqabı, heç ikicə dəfə geyilməmiş, «pioner» qruplar yenidən, silueti tamamilə dəyişdirilmiş, lakin enli daban ayaqqabılara keçirlər. Bu vaxt kütlənin aldığı ayaqqabıların keyfiyyəti yaxşı olmadığına görə onlar ya xarab olmuş və ya onu artıq köhnəlmiş bilib çoxdan atmışdılar. Başqa halda əvvəlki model yaxşı saxlanılırsa da o «mənən köhnə» görünür, çünki silueti dəyişdirilmiş yeni model, əvvəlkilərdən əsaslı surətdə fərqlənir və s. Beləliklə yenilik ardınca yürüş davam edir. Dəbi bərqərar edənlər («pionerlər» və ya «referent» qruplar) əhalinin böyük əksəriyyətindən

fərqli maddi mövqeyə və statusa malik olduqlarına görə onlar, geyim mədəniyyətində təşəbbüskar kimi çıxış etməyi öz üzərlərinə götürürlər.

Lakin onlar, öz seçimlərində kənara doğru kəskin sıçrayışlar da edə bilmirlər. Onlar «ağ qarğa»ya bənzəmək istəməirlər. Belə olan halda, onlar kütlədən ayrılaraq, öz maddəni kapitallarını itirmək təhlükəsində qalmalıdırlar. Buna görə də onlar ən optimal variantı seçirlər;

1. Onlar «hamı kimidirlər».

2. Lakin onlar hamıdan «xeyli öndədirlər».

E. Fuks bu haqda yazırdı: «O, kəslər ki, özünün qərribə geyimi ilə seçilmək istəmir, onların iki yolu var:

1. Dəbin daha tez-tez dəyişdirilməsinə müvəffəq olmaq. Bu halda maddi vəziyyəti aşağı olan təbəqələr onlarla ayaqlaşa bilməyəcək.

2. Mümkün qədər «eleqant» geyinmək.

Bütün bunlar dəbin innovasiya və yeni texnologiyalara cəhd göstərməsinin xarakterinin gözlənilməz istiqamətdə inkişafının əsl mahiyyətini əks etdirir.

İstehsal sisteminin xarakterinin özü daimi hərəkət və tərəqqiyə meyilli olmaqda maraqlıdır. Çünki istehsal, öz təbiəti etibarlı ilə kütləvidir. O, yalnız normal şəkildə o vaxt inkişaf edə bilər ki, kütləvi istehsal daima ona yeni sifarişlər versin. Yalnız kütləvi istehsal gəlir gətirir. O, yerdə ki, insanlar geyimi fiziki cəhətdən sıradan çıxanadək işlədirlərsə, istehsalın inkişaf stimulu olmayacaqdır. Ona görə də dəb tələbin artımını süni şəkildə yaradır.

Bu halda, fiziki cəhətdən sıradan çıxan deyim yox, dəbdən düşən, «mənən köhnələn» geyimlərdən imtina edilir. Bu isə hər ilin dörd mövsümündə baş verirsə, bu o qədər də az deyil. İstehsalat menecerləri dəb «pionerlərini» kütlədən fərqləndirməyi təmin etdikləri kimi, eləcə də kütləni onların ardınca getmələrini təmin etməkdə maraqlı tərəf kimi sıxış edirlər. Çünki yalnız bu əbədi yürüş, onun tükənməz gəlir mənbəyini təmin edir. Buna görə də bir sıra iri dəb istehsalçıları özlərində «elitarlıqla» «demokratizmi» birləşdirirlər.

Kütlədən ayrılmaq cəhdi, dəb yaradıcılarının hərəkətverici motividir. Ona görə də dəb, kifayət qədər sosial bərabərsizliklərin mövcud olduğu cəmiyyətdə

yarandır. Bir şərtlə ki, bu cəmiyyətdə mədəni rəqabət üçün şərait olmalıdır. Süpürgəçinin də maliyyə oligarxı kimi geyinmək, onun üslubunda yaşamaq hüququ var, amma bu o halda baş verə bilər ki, buna onun maddi vəziyyəti imkan versin. Hüquq bərabərliyi təmin edilsə də, maddi imkan bərabərsizliyi özünü mütləq biruzə verir.

Dəbin yaranması elə cəmiyyətdə mümkündür ki, burada dinamiklik, sosial differensasiya, sosial mobillik olsun. Dəbin - statik, bağlı, maddi cəhətdən kasıb və mədəni dəyərləri məhdud, sosial birtipli təbəqə (kasta, təbəqə və s.) mövcud olduğu dövlətlərdə yaranması və inkişafı qeyri mümkündür.

Dəb sosial norma kimi müxtəlif dərəcəli kəskinliyə malik ola bilər. Bu yaxınlaradək bütün istehlak malları «dəbdə olan» və «dəbdə olmayan»a bölünürdü. Bununla yanaşı birinci qrup dəqiq və aydın cəhətə malik olurdu ki, bu cəhətlərə malik olmayan mexaniki şəkildə ikinci qrupa düşürdülər.

Getdikcə dəb özünün əvvəlki kəskinliyini və birmənəliğini itirməyə başlayır. Post modern mədəniyyəti bir çox üslublara bölünür ki, onlardan hər birinin də «dəbdə olmaq» hüququ var. C. Kampbell bu haqda yazırdı: «Bu gün dəb» yoxdur, bu gün «dəblər» var.

Dəbdə olan geyimlərin kütlə içərisində geniş yayılması prosesi, insan faktoru ilə bağlı baş verir. Bir sıra hallarda bu proses müqavimətə rast gəlir. Çünki yeniliklər insanlar tərəfindən müxtəlif cür tezlikdə qəbul edilir. Burada material imkanının da böyük rolu vardır. Dəbdə olan modellərin qəbul edilməsinə və alınmasma görə istehlakçılar bir neçə qrupa bölünürlər.

“İnnovatorlar” (“referentlər”, “pionerlər”, “eksperimentatorlar”).

Bu ən azsaylı istehlakçı qrupudur ki, onlar dəbi bərqərar edənlər kimi çıxış edərək, ən yeni dəbləri əldə edirlər. Bu qrup, birbaşa və ya bilavasitə təcrübə nümunələri istehsal edən istehsalçılarla birbaşa və ya bilavasitə əlaqədə olaraq, ilk təcrübə keçirmək riskini öz üzərlərinə götürürlər. Onların arasında daha çox insana təsir etmək imkanı olanlar (müğənnilər, tele-diktorlar və s.) yəni referentlər, dəbi stabil şəkildə bərqərar edənlər olurlar.

“Liderlər”-Bu qrupa daxil olan insanlar, ətrafdakıların məxsusi hörmət bəslədikləri və lider kimi gördükləri insanlardır. Bu qrupa daxil olan insanlar, böyük əksəriyyətin önündə gedirlər, lakin eksperiment etməkdən çəkinirlər. Onlar model innovatorlarından (eksperimentatorlarından) elə modelləri seçib götürürlər ki, həm gülüş obyektinə çevrilməsinlər, həm də bu modellərin əksəriyyət tərəfindən bəyənilmək şansı daha çox olsun. Yalnız bu qrup tərəfindən mənimsənilən modellər haqqında əminliklə demək olar ki, onlar dəb tendensiyasını müəyyən edirlər.

“İlkin əksəriyyət»” (“ilkin ardıcılar”, “təqlidçilər”)-Bunlar kütləvi şəkildə dəbi izləyib, ondan geniş şəkildə istifadə edən insanlardır. Onlar yeni modellərdən böyük məmnuniyyətlə istifadə edən, material cəhətdən heç bir məhdudiyyət bilməyən insanlardır. Yalnız bu qrup tərəfindən qəbul edilən modellər dəb obyektinə olurlar.

“Ləngiyən çoxluq” (“skeptiklər”, “konservatorlar”)-bu qrup üçün konservatizmlə bərabər, “hamı kimi olmaq” cəhdi xarakterikdir. Onlar artıq çoxları tərəfindən qəbul edilən modeli, öz radikal konservatizmliklərindən keçərək, istehlakçıların böyük əksəriyyətinə qoşulmaq məcburiyyətində qalaraq, qəbul edirlər. “Ənənəyə sadıq qalanlar” (“geridə qalanlar”)-bu qrupdan olan istehlakçılar üçün yalnız ənənəyə sadıq qalmaq xarakterikdir. Onlar da “innovatorlar” kimi, fərqlənməkdən qorxmayan, öz əqidələrinə sadıq qalan, heç bir dəb dəyişkənliyini qəbul etməyən, cəsarətli insanlardır. Onlar dəbə qarşı etinasız münasibət bəsləyərək, gülüş hədəfi olmaqdan qorxmurlar. Onlar üçün öz şəxsi fikir və “mən”ləri ətrafdakıların qiymətindən daha yüksəkdir.

FƏSİL II. MÜASİR GEYİMİN YARANMASINDA TƏŞƏKKÜL TAPMIŞ APARICI ÜSLUBLARIN XÜSUSİYYƏTLƏRİ

Geyim tarixi geyimin yaradılışından zəmanəmizə qədər çoxsaylı forma dəyişikliklərinə uğramışdır. İnsanların ilk əvvəl istəyi ancaq örtünmək və qorunmaq olubsa da, sonralar nə ilə örtünmək, necə örtünmək barədə düşünmüş və nəhayət bu düşüncə “necə fərqlənir?”-ə qədər inkişaf etmişdir. Beləliklə, hər bir xalqda və hər bir insan cəmiyyətində geyim mədəniyyəti meydana gəlmiş və əsrlər boyu inkişaf edərək yeni dəblərin, üslubların, cərəyanların və geyim fəlsəfələrinin yaranmasına gətirib çıxarmışdır.

Dəb haqqında kifayət qədər tez-tez "italyan stili", "fransız şıklığı", "amerikasayağı" kimi ifadələr eşidirik. Bu səbəbdən bu və ya digər əşyanın müəyyən millətin üslubunu necə xarakterizə etdiyini araşdırmaq, onların necə meydana çıxdığını və klassikaya çevrildiyini, müasir dizaynerlərin onlar barədə fikirlərini öyrənmək lazımdır. Dəb və Fransa sinonimlərdir. Bu, təkzibedilməz faktlarla möhkəmlənmiş tarixdir. Fransız dəbi 3 dahinin üzərində dayanır - Kristian Dior, Koko Şanel və Yubere de Jivanşi. Məhz bu şəxsiyyətlər müasir dünya dəbinin əsasını qoyaraq, öz əsərlərini sonsuz sitatların obyektinə çeviriblər.

Dəbi təqib edən və etməyən hər bir insan dəb sözünü işlədir. Dəb deyiləndə, əsasən, dövrün populyar geyim seçimi düşünülür.

Hər bir insana çox zaman, öz üslubunu tapmaq və ya dəyişmək üçün cəsarət və cəsurluq lazım olur. Özünə inanmaq, öz üslubuna inanmağa və bu da təkrar olunmaz, ifadəli və yadda qalan obrazların yaradılmasına səbəb olur. Bizim dövrümüzdə hər şey çox sürətlə dəyişir, yeni texnologiyalar və yeni materiallar meydana çıxır. Və, bütün bunlarla bərabər yeni ünsiyyət forması və həyat fəlsəfəsi yaranır. Dəbə, üsluba və ümumiyyətlə geyimə yeni baxış formalaşır. Həyatın ritmi, çox şeydə, bizim geyimə olan münasibətimizi sadələşdirir. Uzun illərdir ki, dəbi gənc nəsil diktə edir. Bəlkə də, məhz bu səbəbdən, daha çox idman üslubu məşhurlaşır. İnsanların gündəlik geyimlərində demokrarik üslub üstünlük təşkil edir.

Sosial, yaş və milli çərçivələr arasındakı sərhəd pozulur, məsələn: qadın və kişi geyimi, gündəlik, iş və ziyafət geyimi. Əvvəllər bir-birindən kəskin ayrılan üslublar, indi bir-birinə qarışır, birləşir və bir-birindən nəisə götürürlər.

Əgər, XX əsrin ortalarında, dəbdə 2-3 aşkar istiqamət varidisə, bu gün istiqamətlər saysız hesabsızdır. Belə bir halda üslubun yeganəliyi haqqında danışmaq çox çətindir. Dəblə geyinmək, əslində o və ya bu üslubun arxasınca getmək deyil, öz üslubunu tapmaqdır.

Dəb isə üslub deyil, şəxsi obrazdır. Seçdiyimiz üslub və geyimimizdəki, elementlər bizim xarakterimizlə bağlıdır. Ona görə də biz üslub haqqında yox, üslubların psixoloji tipləri haqqında danışacağıq.

İnsanın daxili keyfiyyəti, onun xarici formasını diktə edir. Seçdiyimiz üslubun əsasında, ətrafdakılar bizim daxilimizi və xarakterimizi başa düşə bilər.

Tam və tanınmış obrazlar olan bir neçə üslub haqqında fikirlərimizi izah etməyə çalışaq.

2.1.Klassik üslubun xüsusiyyətləri

Bu üslub illər ötsə də, yaxşı görünür. Ona görə ki, klassik üslubda tikilmiş geyimlər əbədidir, dəbin tendensiyaları kimi dəyişmir. Ciddi, dəyişən dəblərin tendensiyasına uyğun tikilməyən geyimlərin universal elementləri olur.Klassik üslublu geyimdə istənilən vəziyyətdə yaxşı görünəcəksiniz.Bir neçə dəbdə olan aksesuar əlavə etməklə müasir görünmək heç də çətin deyil.

Fransada baş verən inqilabla birlikdə azadlıq və fərdiyyət anlayışları girdi həyatımıza. Maarifçilik dövrü olaraq da bilinən klassik dövr intibahın lüks və dəbdəbənin əksinə, sadə, dəbdəbəsiz bir hörmətin ifadəsi olaraq anadan olub.

Bu növ geyimlərdə artıq heç bir element gözə dəymir. Bu üslub dəblə o qədər də ayaqlaşmır. Ciddi insanların üslubudur və dövlət əhəmiyyətli tədbirlərdə, məclislərdə istifadə olunur.

Klassik üslubu asanlıqla tanımaq olar. O öz sadəliyi, ciddiliyi, yığcamlığı, rahatlığı və ahəngdarlığı ilə yanaşı zəriflikdə yaradır. Klassik üslub qışqıran

cəlbediciliyə və qeyri-adiliyə yol vermir. Klassik üslub geyimdə ilk növbədə inkişaf etmiş zövqü vurğulayır. O, işgüzar və təntənəli geyim kimi istifadə oluna bilər.

Klassik üslubda işlənmiş məmulat olduqca uzun sürən silsiləyə malikdir və öz aktuallığını itirmir, yəni bir neçə mövsüm ərzində dəbdən düşmür. Bundan əlavə, o başqa üslublu geyimlərlə yaxşı komplektləşir ki, bu da onların çoxvariantlılığına kömək edir, bu isə qarderobun yaradılmasında çox vacibdir.

Bu üslub hələ XIX əsrin sonundan formalaşmağa başlamış və XX əsrin 30-cu illərində başa çatmışdır. (şək. 4)

Bu üslubun vətəni İngiltərə olduğundan (bu üslub üçün məhz ingilis kişi kostyumunun əlamətləri səciyyəvidir) bunu həm də “ingilis” üslubu adlandırırlar.

Bu üsluba aid olan insanlar peşəkar, zövqlü və yaxşı təşkilatçılardır. Onların xarakterinə, özünə inamlılıq, nizam-intizamlılıq, şöhrətpərəstlik, məqsədyönlülük, nüfuzluluq, praktiklik və yaxşı fiziki formada olmaq xasdır. Bu qadınlar mükəmməlliyə can atırlar. Özləri üçün də yaxşı görünməyə üstünlük verərlər.

İşində və şəxsi həyatında da şanslıdırlar. Hər bir vəziyyətdə, klassik üslubun nümayəndələri öz markalarını saxlaya bilər: nəzakətli, xarici görkəmi baxımlı, eleqant, hörmətə layiq, tam və sağlam insan təəssüratı yaradırlar.

Klassik geyim dedikdə, adətən sıxıcı iş geyimləri ağla gəlir. Lakin klassik geyimdə də hər kəs öz bədən tipinə və zövqünə görə bir tərz yarada bilər.

Kişilər artıq ağır rəng tonlarının başqa canlı rəngləri də gündəlik həyatlarında istifadə etməyə başladılar. Əlbəttə klassik geyim deyince ilk ağla gələn kostyumlar olur. Kostyumdan başqa bir-birinə uyğun şalvar, pencək, jilet və köynək kombinlər də seçilə bilər. Amma seçəcəyimiz hissələrin bir-birinə uyğunluğu qədər bədən obrazımıza uyğunluğu da çox əhəmiyyətlidir. Bədənimizi nə qədər yaxşı tanısaq geyindiyimiz geyimlər də o dərəcədə yaraşacaq.

Uzun boylu kişilər boyunlarını daha da uzun göstərməmək üçün xətliliyi kostyumları geyinməkdən çəkinməlidirlər. Həmçinin ayaqqabı seçimində də iti burun əvəzinə küt burunlu modellər üstünlük verməlidirlər. Qısa boylu kişilər isə eninə xətliliyi kostyumlar yerinə, incə xətliliyi kostyumlara üstünlük verməlidirlər.

Beləliklə olduğundan daha uzun görünürlər. Kostyum seçərkən düz və tək rəng seçim etməlidirlər. Pencəkləri uzun olmamalıdır, siluetə oturan iki üç düyməli qısa pencəklər geyinməlidirlər.

Qadınlarda isə seçim hər zaman daha çox. Klassik bir paltar, uyğun bir ayaqqabı və çanta, dəbdən heç vaxt düşməyəcək kostyumlar, ya da həm klassik, həm rahat olsun deyirsinizsə kətan parçalı şalvar, ətək, köynəklə kombinlər edə bilirlər. Klassik geyimdə şalvar əhəmiyyətli bir yer tutur. Şalvar seçimində tez-tez olmaq və olduğundan kök görünməmək üçün büzgüsüz və pilesiz şalvarları üstünlük verin. Çünki büzmələr hər zaman sizi daha qarınli göstərir.

Ətək klassik geyimdə çəkinizin gizlənməsinə kömək edir. Ətək uzunluğunda diz səviyyəsini seçim etsəniz ayaqlarınızın yaxşı görünməsinə təmin edər. Boyu qısa olan qadınlar isə bu baxımdan uzun ətək seçməməlidirlər.

Klassik üsluba üstünlük verən kişilər səliqəli, qısa kəsimli saç, tərəş olunmuş üz və baxımlı əllərlə seçilir. Bir və ya iki bortlu klassik kostyumlara üstünlük verərlər. Kostyuma uyğun bir rəngli və yaxud xətlili köynəkləri, sakit tonlu, həndəsi naxışlı qalustukları sevir. Onların qarderobunun əsas elementi iş geyimləridir. Əsasən, boz tonlara üstünlük verirlər. Paltosu isə hər zaman düzbiçilmiş, qara və yaxud tünd boz rəngdə olur. Şlyapası, əlcəkləri və ayaqqabısı bir tondadır.

Klassik üsluba üstünlük verən qadınlar elə saç düzümünü seçirlər ki, onu müxtəlif formalara salmaq mümkün olsun, məsələn kare. Dəbi saxlamaqla yanaşı, saçını öz təbii rənginə yaxın bir rənglərə də boyaya bilirlər. Əgər saçları qısa, yaxud orta uzunluqdadırsa, onlara yumşaq forma verilir, əgər uzundursa yumaq, yaxud quyruq formasında orijinal sancaqlarla yığmağa üstünlük verərlər. Makiyaj sakit, neytral, amma dəqiq işlənmiş olmalıdır. Dodaqlar isə yumşaq tonlu dodaq boyası ilə boyanmış ola bilər. Bu tipə aid olan qadınlar, məşhur firmaların, yoxlanmış, yaxşı keyfiyyətli, bahalı kosmetikasına üstünlük verərlər.

Bu xanımların qarderobları geyim elementlərinin məhdud sayı ilə, ciddi biçimi, rəng qamması və yüksək keyfiyyətli parçaları ilə seçilir. Hər bir şeydə zövq, sadəlik və eleqantlılıq vardır. Klassik üslubu bəyənən qadınların sevimli

geyimi dəst kostyumdur–şalvarlı və ya ətəkli, bir az belinə yapışan formada. İngilis stilində jaket, jaketin uzunluğu dəbdən asılı olur. Amma, heç bir zaman ətəyi nə çox mini, nə də çox maksi olmur.

Klassik üslubda şanel kostyumlarını misal göstərmək olar.(şək. 5)Sadə, orta dabanlı və təbii dəridən olan ayaqqabılara üstünlük verərlər. Bu qadınlar sərbəst üslubu (idman üslubunu) çox xoşlamazlar.Onlar aksesuarlarını diqqətlə seçər və geyim dəstinə tam uyğunluğuna fikir verərlər. İpək şərflər, eleqant, qiymətli bijuteriyalarla seçilərlər. Çantaya da digər aksesurlar kimi xüsusi diqqət yetirməklə yanaşı, həndəsi formada olmasına üstünlük verərlər. Əgər portfel seçilsə, mütləq bahalı dəridən olmalıdır.

Hər üslubun öz hiylələri və xüsusiyyətləri var, klassik üslub həmişə layiqli görünür, amma belə bir təhlükə də danılmaz olur ki, çox ciddilik, ideallıq və düzgünlük təbiiliyi söndürür, nəticədə insan özündən razı görünür. Hərdən bir qarderobu yeniləmək və üslubu dəyişmək yaxşı effekt verə bilər. Bu üsluba bir qədər romantik və əlvanlıq qatar.Çox uzun sürməyən klassik dövr yerini təmtəraqlı şlyapalarla tamamlanan ayaq topuqlarını və ayaqqabıları göstərən qısa geyimlərə buraxdı.

Eleqant üslub:Yüz illər boyu gözəllik və üslub haqqında təsəvvürlər dəyişir, ancaq eleqant görünmək–qəşəng görünmək dəbə aid deyil. Eleqantlıq - danışığın, geyimin, hərəkətin, hətta oturuşun və yaxud da susmağın belə xüsusi ifadə tərzidir.

Eleqantlıq – başı bir qədər zərif hərəkətlə döndərməklə, saçın formasını səliqəyə salan incə bir jestlə, duruş tərz, yerləş ahəngi, xarakterin təkrar olunmaz cizgisi ilə və ümumiyyətlə, insanın şəxsi cazibədarlığını ifadə etməsi ilə özünü büruzə verir. Bu təkəbbürdən uzaq daxili qürur və təzyiq etmədən, göstərişsiz olaraq özünə təbii şəkildə olan bir inamdır. Eleqantlıq nəinki xarici görünüşün bir keyfiyyətidir, əslində insan xarakterinin xüsusiyyətləridir. Eleqantlıq yalnız geyim üslubu deyil, bu fəlsəfə və həyat yoludur, sözün yaxşı mənasında özünə sevgidir. Elə bir sevgi ki, onu öyrənmək çətindir, bunu hiss etmək, duymaq və buna çatmaq lazımdır.

Eleqanlıq bayağılığı və bənzətməni qəbul etmir.(şək. 7) Eleqanlığın əsası klassiküslubdur. Klassik üslubda olduğu kimi, kişi geyimi ikili və ya üçlü kostyum, qadında isə don və ya ətək, yaxud da şalvarla jaket səciyyəvidir. Dəb aləmində öz üslubları ilə sözünü deyən çox məhşur qadınlar Jorj Sand, Coco Chanel, Marlen Ditrix şalvarlı kostyumlar geyiniməklə, yeni üsul və eleqant tərzə təsdiq etdilər.

2.2. İdman üslubun formalaşması və inkişafı

İdman geyimlərinin ilk növlərinin görünüşü XVI əsrə aiddir.Məhz həmin vaxtdan Britaniyanın və Fransanın kral malikanələrində at sürmək, mütəşəkkil ovçuluq, tennis, kriket və digər aktiv oyunlar üçün xüsusi "standart" paltar meydana çıxdı. Təxminən, XVIII əsrdən başlayaraq Qərbdə, XIX əsrdə Rusiyadapopulyarlığının artması nəticəsində müxtəlif idman klubları, qondarma klub forması yaranır. İlk idman geyimi, rəsmi qaydada qəbul olunmuş, ağ rəngli "kriket" və bir neçə əsr əvvəl çox məhşur olub. Sürətlə populyarlıq əldə etmiş, futbol, xokkey, su idman, atletik və digər idman növləri üçün müvafiq idman geyimlərinə tələbat yaranmışdır.

XIX əsrin sonları bir birinin ardınca müxtəlif idman geyimlərinin patentinin yaradılması qeydə alınır. XX əsrin əvvəllərində idmanın inkişafının və Olimpiya hərəkətinin dirçəlişinin başlanması ilə peşəkarlaşması yolunda idman kostyumu yeni dinamika alır.İdmançıların rahatlıq və komfortunu təmin etmək üçün dünyanın müxtəlif ölkələrində, ən güclü sənaye şirkətləri yeni idman formasının yaradılması üzərində işləyirlər. İdman növlərinin özlərinin transformasiyasıyla əlaqədar, idmançıların geyiminə yeni elementlər əlavə olunur və müxtəlif dəyişikliklərə məruz qalır. Məsələn, əgər xokkeyçiləri XIX əsrin sonunda kifayət qədər dar idman şalvarını geyinirdisə, artıq XX əsrin əvvəllərində xokkey geyimlərinin qolları və baldırları qorunmaq üçün xüsusi qalxanlarla zənginləşir.

Peşəkar idman növü kimi üzgüçülüyn fəal inkişafı nəticəsində, sirk kostyumunun uyğunlaşması müşayiət olunur. Beləki, qadınların bədənində yığılan

siluetli çimərlik paltarını nümunə gətirmək olar. İlk belə model olan “cersi” 1912-ci il Stokholmda keçirilən Olimpiya oyunları zamanı nümayiş etdirilib.

Dünya səviyyəsində ən əhəmiyyətli idman geyimi tarixində əlamətdar hadisə 1936 il Berlin Olimpiadasıdır. Məhz bu ildən, məcburi qaydada vahid komanda formasını geymək, bütün milli yığmaların Olimpiya nizamnaməsinə tapşırılır.

Rusiyada 1917-ci ilin inqilabi hadisələrindən sonar, idman kütləvi vüset alır. Lakin, idman geyimləri maksimum sadə qalır, diqqət geyimin funksionallığına verilir. Əsasən onlar sadə, lakin möhkəm materiallardan hazırlanır. XX əsrin 20-30-cu illərindən başlayaraq qərb ölkələrində idman və dəb evləri fəal əməkdaşlığa başlayır. Xüsusilə, o idman növlərinə uyğun olaraq, hansılar ki, o zaman bahalı və elit hesab edilirdilər.

1920-ci illərdə zənginlərin ümumi olaraq idman etməyə, xüsusilə tennis və üzgüçülüyə marağı artır. Bu maraq, geyimlərə gözəllik, rahatlıq və sadəliyidə bərabərində gətirir. 1920-ci illər idmançı geyiminin dəb olduğu illərdir. Ballets Russes kostyumları (gözəllik və rahatlığın bir arada olduğunu sübut etmişdi. Jan Patou bu ehtiyacı ödəyən ilk dizaynerdir. Patou, həmçinin çimərlik paltarları, dağ idman növləri üçün də geyimlər hazırlayırdı. Chanel və Sonya Delaunay da bu sahədə çalışmışdılar.

İdman geyimləri dəbi öz təsiri altına almışdır. Tennis və dəniz idman növlərinin rəngləri olan ağ-göy, qırmızı-ağ, sarı-yaşıl rəngli bu təzlər gündəlik geyimlərdə də dəbdə olmuşdur.

Belə ki, 1919-cu il Uimbldon yarışında tennisçi Suzanne Lenglen, tamaşaçını Jean Patou-dan olan qısa qollu, öz kiçik ağ donuyla sözün əsl mənasında şoka salır. (şək. 3) Amma artıq çox tezliklə "kiçik tennis donu" bütün dünyada qadın tennisi üçün standart olur.

Olimpiyaçılar üçün müxtəlif illərdə ən məşhur evlərin ən yaxşı dizaynerləri idman geyimləri hazırlanması ilə məşğul olublar. Bunlara misal "İv Sen-Loran" "Koko Şanel" "Pyer Karden". Kimi dəb evlərini sadalamaq olar. Məşhur kuturye Valentin Yudaşkin 1994-ci il qış Oyunları və 1996-cı il Atlanta yay Olimpiya Oyunları üçün kolleksiyaları yaradır.

Azərbaycanda idman geyimlərinin yaranma tarixinə ov və idman oyunları zamanı qadınların da xüsusi geyim geyməsi faktlarına, ən ilkin məlumat olaraq, N. Gəncəvi poeziyasında rast gəlirik.

1.“Papaq qoyub gözəl oğlanlar sayaq,
Qızlar geyindilər, sığallanaraq.
Belə adət vardı-ova gedənlər,
Oğlan paltarında gedərdi, yeksər” .

Nizami poeziyasında kişi paltarı geyib, kişi kimi döyüşə bilən qadınlar, igid qızlar haqqında da maraqlı məlumatlar verilir:

2.“Paltar geyinmişdi kişilər kimi”.

İdman geyimlərinin ilk formaları haqqında ilkin məlumatları N.Gəncəvinin əsərlərinə çəkilən miniatürlərdə çovğanoynayan qızlar da oğlanlar kimi geyim geyindiyi göstərilir.

Bu il bütün ölkələrin diqqəti Azərbaycanda keçiriləcək Avropa Oyunlarına yönəlmişdir. Respublikamızda Avropa Oyunları ilə əlaqədar aparılan yeni tikililər və abadlıq işləri ilə yanaşı idmançılarımızın geyinəcəkləri idman formalarında da, milli ornamentlərdən və ya sırf milliliyi tərənnüm edən elementlərdən istifadəsi məqsədə uyğun olardı.

2.3.Romantik üslubun əsas əlamətləri

O, bütün üslubların ən zərifidir. Əlbəttə, onunda tarixi kökləri var. Romantik üslubun geyimləri qadına zəriflik və müəmmalıq verir.Klassik dövrü tanımaq çox asandır, bunu romantik üslub barədə demək çətinidir.Romantiküslubugeyim ilk dəfə özünü İtaliyada göstərdi.Klassik və idman üslublu geyimin əlamətlərini o qədər müxtəlif təzahürləri var ki, onu “fantaziya” üslubu da adlandırırlar. Romantik üslub daha çox tarixi kostyuma meyillidir və əsasən formanı, biçimi, dekorativ işləməni, obrazlılığı əks edir.(şək. 6)Romantik üslublu geyim formasına görə çox müxtəlifdir. Onun həcmi kiçik ola bilər, bədənə

kip oturur, həcmli, yüngülcə sallanan, bədən boyunca yayıla, karkasların köməkliyi ilə saxlanan təmtəraqlı formada ola bilər.

Romantik paltarların və kostyumların hazırlanmasında istifadə olunan parçalar və materiallar da müxtəlif olur. Romantik üslub üçün təbii ipək, yaxud viskoz kimi yüngül, axarlı, yumşaq plastikaya malik parça səciyyəvidir; bərk və həcmli formalar yaradan materiallar – zərxara, orqanza, kapron parçalar və digər bir çox sintetik parçalar da xarakterikdir. Romantik kostyumların rəng həlli o qədər də sadə deyildir. Burada həm pastel, dolğun və eyni zamanda dəyərli rənglər seçilir. Romantik üslub üçün rəngli rəsmli, yaxud noxud şəkilli parçadan istifadə çox səciyyəvidir.

Lakin romantik üslubların təzahür variantlarının çox olmasına baxmayaraq burada bir birləşdirici başlanğıc mövcuddur – belə geyimi nəzərə çarpdıran qadın incəliyini əks etdirilməsidir. Buna müxtəlif dekorativ elementlər və üsullar: büzmələr, volanlar, jabo, krujevalar, bağlar, tikmələr sayəsində nail olunur. Geyimin romantik incə qadın xarakterini nəzərə çarpdırmaq üçün həmçinin müxtəlif aksesuarlarda – şlyapalar, yüngül şərtlər və yaylıqlar, krujevalı əlcəklər və əlbəttə ki, bijuteriya – muncuqlar, brasetlər, sırğalar, bəzək sancaqları da kömək edir.

Romantik üslublu geyim qadını, onun zahirini, davranış manerasını tanınmaz dərəcədə dəyişdirə bilər. Belə geyim xoş əhval-ruhiyyə yaradır və buna görə də bayram, təntənə, istirahət şəraitinə daha çox münasibdir.

Qarşımızda valehedici və hissiyyatlı insan tipi durur. Qadın romantik və çox zərifdir. Onlar, sevmək və sevilmək istəyərlər. Bu tip insanlar həyat enerjisini aldıkları təbiəti və genişliyi xoşlayırlar. Dəyişkən və emosionaldır. Bu qadınların xarici görünüşü, skripkaya bənzəyir. O, ideal qadın fiqurasına nail olmaq üçün istənilən pəhriz və təlimlərlə özlərinə hər cür işgəncə verməyə hazırdırlar.

Romantik üsluba üstünlük verən kişilər cazibəli (məlahətli) və rıqqətli olurlar. Tez aşiq olan, sentimental, çox zaman poeziyaya meyli olurlar. Onlara alicənablıq, cəngavərlik kimi xüsusiyyətlər də məxsusdur, sevdikləri qadına görə fədakarlıq edə bilərlər. Gəncliyində qamətli olar, yaşa dolduqda isə kökəllərlər, düz

və ya dalğalı saçlarını çiyinlərinə qədər uzatmağı sevdələr. Geyimləri onların artistlik təbiətlərini ifadə edir. Romantik üslubun nümayəndələri, uzun plaşa, əsa formasında olan çətirə, ağ köynəklərə, enli yaxalıqlara, əlvan jiletlərə, qalstuklara, açıq rəngli kostyumlara və şlyapalara biganə deyillər. Onu göz oxşayan şeylər cəlb edir: trubka, kişi üzükləri, qədimi saatlar və s.

Qadınların uzun və ya yarı uzun saçlar xoşuna gəlir. Tez-tez saçlarını yumaq formasında yığarlar. Makiyajları yüngül, və şəffaf olur. Gözlərə və kipriklərə daha çox diqqət yetirilir. Onun geyimi fiqurasını vurğulayar, cazibədar edir, amma şövqlü göstərməz.

Romantik qadınlar fantastik və abstrakt naxışlı yüngül parçaları xoşlayarlar. Koftaları isə kəpənəkşəkilli, bəzəkli və jabolu olar. Ətəkləri yüngül və geniş seçərlər. Onların, adətən aksesuar kolleksiyaları olar. Şərflərin, ipək yaylıqların köməyi ilə o, diqqəti boynuna və dekoltesinə çəkir. Bəzək əşyaları miniatür, kameyalar, gül yaxud ürək formasında düzəldilmiş kulonlardan ibarət olar.

Parlaq üslub: Bu üslubun nümayəndələri fitnəkar kimi olarlar.

Bu üslubun tərəfdarları olan qadınlar kişiləri yoldan çıxardan, öz bədən quruluşu ilə fəxr edən və bunu nümayiş etdirməkdən yorulmayanlardır. Onlar, öz temperamenti və sərbəstliyi ilə hamını heyranə gətirərlər. Otağa girdikdə, sanki səhnəyə çıxırlar. Danışığı, hərəkəti və geyimi ilə hamının diqqətini öz üzərinə çəkməyə çalışar.

Parlaq üslubun kişiləri, yaraşığı və ürəkləri fəth edən olarlar. Yaxşı qamətləri və görkəmli xarici görünüşləri olan bu kişiler kübar hərəkətləri, yaxşı saç düzüümü, əllərinə qulluq etməsi, bahalı və zövqlə geyinməsi ilə seçilərlər. Onların üslubu müasir klassikadır. Bu kişiler aksesuarlara xüsusilə diqqət edirlər. Onların çox keyfiyyətli qalstukları və tanınmış markalardan olan son dəbli ayaqqabıları olur. Onlar, yaxa üzərindəki ciblərinə ipək yaylıq taxar, qol sancaqları və siqaret qabı gəzdirlərlər.

Qadınlar saç düzüümünə və rənginə çox diqqət yetirərlər. Onlar mütləq dəbli olmalıdırlar. Makiyajı sevir və makiyajdan yaxşı istifadə edə bilirlər. Makiyajın

əsas elementləri diqqətlə çəkilmiş gözlər, boyanmış, sulu dodaqlardır. Bu tipin nümayəndələri, böyük həcmli, barokko üslubunda olan aksesuarları xoşlayarlar. Onlar düşünərlər ki, seçdikləri bu tip aksesuarlar onları daha da cazibədar edər.

Dəb artıq ciddi qaydalar və üsullar diktə etmir, hər kəsə adi şeylərin yeni obrazda təzahürü üçün axtarırlar, cəsarətli eksperiment aparmağı təklif edir. Dizaynerlərin işləyib hazırladıqları dəbli meyillər bu gün insana imkan verir ki, kostyum vasitəsilə öz fərdiliyini ifadə etsin, ona daha çox yaraşanı seçsin, bununla da zəhəri ləyaqətini nəzərə çarpdırsın və xarakterinin təkrarsız xüsusiyyətlərini açıb göstərsin.

2.4.Folklor üslubun xüsusiyyətləri

Belə geyimlər insanları adətən əcdadlarına, keçmişinə daha yaxın edir. Bunlar əsasən milli geyimlər üzərində tikilən paltarlardır. Müxtəlif milli naxışlarla, ornamentlərlə bəzədilmiş geyimlərdir.(şək.10)Folklor üslublu geyimin yaranma mənbəyi milli geyimlərdir. Onun fərqləndirici xüsusiyyətləri rahatlıq və milli koloriti, sadə biçimi, funksionallığıdır.

Folklor üslublu geyim adətən, rahatlığı ilə seçilir, bu geyimdə insan özünü sərbəst, rahat, azad hiss edir. O, müasir şəhər sakininə çox müəssər olmayan təbiətə yaxınlığı nəzərdə tutur. Bu keyfiyyətlər həmin geyimdən bağda, dəniz istirahətində, qış dağ turunda sərbəst istirahət şəraitində istifadə etməyi nəzərdə tutur.

Folklor üslubu etnik üslub kimi də qəbul olunub. Folklor üsluba mənsub olan müasir geyim müxtəlif xalqların və epoxaların milli kostyumların ruhunda hazırlanır və onlardan əsas cəhətləri – sadəliyi və biçim rasionallığını, rahatlığı və forma funksionallığını, çoxqatlılığı, yüksək dekorativliyi götürürlər.

Etnik üslublu kostyum xalq geyimi üçün səciyyəvi olan aksesuarlardan – parlaq bijuteriyalardan, şərf və yaylıqlardan, kəmərlərdən, müxtəlif baş geyimlərin və ayaqqabılardan, toxunma corabın istifadə olunmasını nəzərdə tutur.

Folklor üslublu geyimi gənclər xüsusilə çox sevirlər. Etnik üslub XX əsrin əvvəlindən xalq milli mədəniyyətinə ümumi marağın artdığı dövrdə və bununla yanaşı xalq sənətini öyrənməyin, qoruyub saxlamağın, onun ən yaxşı nümunələrini muzeylərdə saxlamağın vacibliyinin başa düşüldüyü müasir dövrdə bərqərar olmağa başlamışdır. 60-cı illərin əvvəlində öz geyimlərinə milli kostyumların elementlərini daxil edən hippilərin sayəsində folklor üslubu daha geniş yayılmağa başlayır. O, vaxtdan bu üslub dövrdə öz lider mövqeyini əldən vermir.

Müxtəlif vaxtlarda dizaynerlər dünyanın müxtəlif regionlarının folklor kostyumlarına müraciət etmişlər: bunlar həm rus kostyumu, həm amerika hindlilərinin kostyumu, həm Ucqar Şimal, budda Şərq, Şimali Afrika və s. xalqlarının geyimidir.

Müasir kostyumun öz ilkin mənbəyinə yaxınlığı dərəcəsini dizaynerlərin özü seçir. Lakin yadda saxlamaq vacibdir ki, etnik üslubda hazırlanmış müasir geyim heç bir vəchlə xalq kostyumunun surətinə çevrilməməlidir. Yaradıcılıq mənbəyilə assosiativ əlaqə nə qədər incə və zərifdirsə müasir dizaynerin yaratdığı kostyum da bir o qədər təkmilləşmiş və harmonik olar.

Bu tipin nümayəndəsi, təvazükar, ənənələrə sadıq, öz ayaqları üzərində dayanmış, ailəyə hörmət edən bir insan tipidir. Qadınlar üçün ailə, uşaq əsasdır. Bu xanımlar, ev rahatlığını sevən, qonaqpərvər, nümunəvi ana və qadın, etibarlı, diqqətli dost və sirdaşdırlar. Belə qadınları qarderobunu dəyişməyə məcbur edirlər, çünki ona heç vaxt, heç nə lazım olmur. Qarderobları, ancaq vacib olan şeylərdən ibarətdir.

Folklor üslubun qadınları praktik və səliqəli saç kəsimi saxlayırlar. Saç rəngi təbii olar, makiyaj demək olar ki, istifadə edilməz, onlar üçün sanki, sabun və su hər şeyi həll edir. Şəhər üslubu düz ətək, qırçınlı və ya plise ətəklər qəbul edilir. Bu tipin nümayəndələri alçaq, enli dabanlı ayaqqabı, makasınilər, ziyafət geyimi ilə qara laklı “lodoçka” geyinməyi xoşlayırlar.

Folklor üslubda geyinən insanlar dəbsiz görünərlər. Kişilər saçlarını çox qısa kəsdirməz, hərdən bığ saxlayırlar. Kişi geyimində, ənənəvi geyim ingilissayağı kostyum olur. Köynəklər bir rəngli və ya xətlili olur, qalstuklarını bir

rəngli, tünd noxudlu və yaxud xəfli seçərlər. Sərbəst geyimdə isə idman üslubuna üstünlük verərlər. Onlar üçün rahat makasinilər, işlənmiş portfel vacibdir. Rəng qammaları qəhvəyi, göy və yaşıl tonlardan ibarət rəng çalarlarına üstünlük verirlər.

2.5. Müasir kostyumda eklektika

Müasir məişət geyimində üslublar öz xalis təzahüründə çox nadir hallarda istifadə olunur – daha çox üslubların qarışığını müşahidə edirik. İncəsənətdə bu hadisə eklektika adlanır. Müxtəlif üslublar bir-biri ilə rahat və təbii şəkildə birləşərək vahid və harmonik kostyum yaradırlar. Beləki, məsələn, klassik üslublu kostyum üzvü olaraq romantik və idman üslubları ilə əlaqələndirilir. Samballı kostyumla geyilmiş romantik bluz nəinki zahiri görünüşü pozmur, əksinə qadının simasına, görkəminə böyük yüngüllük və məlahət verir. Klassik pencəyin cinslə, sviterlə, yaxud mayka birləşməsi bu gün heç kəsi təəccübləndirmir. Belə komplekt işgüzar şərait üçün (əgər bu, rəsmi xarakter daşımırsa) tamamilə uyğundur.

İdman üslubu ilə folklor üslubunu, folklor üslubunun romantik üslubla birləşməsi də uğurlu nisbət yaradır. Üslubların bacarıqla və yerində əlaqələndirilməsi, bir tərəfdən, qarderob çərçivəsində kostyumların çoxvariantlılığına nail olmağa, digər tərəfdən, müasir geyimin obrazlı səslənməsini gücləndirməyə imkan verir. Belə halda, kostyumun bütövlüyünün və ahəngdarlığının saxlanmasının başlıca şərti – zövqə və ölçü hissəsinə riayət olunmasıdır. Son vaxtlar geyimdə eklektiklik dəbli meylə çevrilmişdir. Bir kostyumda ənənəvi olaraq birləşdirilməsi mümkün olmayanı birləşdirmək müasir dizaynerlərin üsuluna çevrilmişdir, onlar bunda yenilik axtarışının qeyri-məhdud imkanlarını görürlər.

Bu gün Paris və dünya podiumlarında eyni zamanda ən nazik ipək və kobud pambıq kətan, təbii bahalı dəri və “sürtülmüş” cinslər, əcaib rəsimli parça və ciddi ingilis tvidi geymiş modelləri görmək mümkündür.

Dəb artıq ciddi qaydalar və üsullar diktə etmir, hər kəsə adi şeylərin yeni obrazda təzahürü üçün axtarışlar, cəsarətli eksperiment aparmağı təklif edir.

Dizaynerlərin işləyib hazırladıqları dəbli meyillər bu gün insana imkan verir ki, kostyum vasitəsilə öz fərdiliyini ifadə etsin, ona daha çox yaraşanı seçsin, bununla da zahiri ləyaqətini nəzərə çarpdırsın və xarakterinin təkrarsız xüsusiyyətlərini açıb göstərsin.

FƏSİL III. İDMAN ÜSLUBLU GEYİMLƏRDƏ

DİZAYNELEMENTLƏRİNİN ANALİZİ

3.1. İdman üslubunun xüsusiyyətləri

XX əsrin əvvəllərində Avropa dəbi kəskin şəkildə xarici təsirlərə məruz qalır. Belə ki, o dövrdə idmanın hərtərəfli tanınması, şərq üslubunun təbliği, daha sonra Rusiyanın milli üslubu və əlbəttə ki, birinci dünya müharibəsi insanların dəbə olan münasibətini, ümumilikdə bütün dəb sənayesini tamamilə dəyişir. İdmana olan həvəs idman geyimlərinin yaranmasına səbəb olur və illər keçdikdə bu üslub təkmilləşir. İdman geyimləri artıq məşq zallarından kənara çıxaraq müəllimlərin, həkimlərin, jurnalistlərin, artistlərin, biznesmenlərin, işgüzar adamların və tələbələrin həyatının ayrılmaz hissəsinə çevrilir. Bu gün əminliklə demək olar ki, tennis oyunları ədəklərin qısalmasına, şortların və qırçınlara dəbə minməsinə gətirib çıxarır. Bu da idman üslubunun rahatlığı ilə əlaqədardır. Atçılıq idman növü isə bizə bu gün daha mükəmməl formada təqdim olunmuş pencəkləri, konki sürmək və xizəkçilik dəb dünyasına norveç papağı və norveç poluverini gətirib.

Londonda başlayan gənclərin dəbi şüarı dünyaya ayaq səslərini eşitdirməyə başlayırlar və bu dəb tezliklə bütün dünyaya yayılır. 50-ci illərdə ortaya çıxan sənət cərəyanı Pop Art (Mücərrəd ekspressionizm) xüsusilə İngiltərə və ABŞ-da böyük ajataja səbəb oldu.

1905-ci ildə Parisdə fofizm stilində (Matissa və Derena və başqaları) parlaq, rəngarəng əsərlər sərgidə nümayiş etdirilir. 1911-ci ildə Sergey Dyaqilev balet qastrol çərçivəsində Londonda səhnəyə şərq üslubunda hazırlanan “Kleopatra” və “Şəhrizad” baletlərini qoyur. Canlı boyalar və zəngin şərq dekorları 1910-cu illərin yeni dəb trendinin başlanğıcı olur və podiuma parlaq rənglər gətirir.

1960-cı il Dəbi: Dəb küçələrin və gənclərin səsinə qulaq verməyə başladı. Bahalı geyimlərin əksinə, iqtisadi olaraq asan əldə edilə bilən geyimlər ortaya çıxdı. Hazır geyim dediyimiz bu anlayış Haute Couture taxtından saldı və bu

zamandəb faktı bu dövrdə sarsıntıya uğrayır və "hippie lookakımıyla" birlikdə böyük çiçəkli naxışlar,kolyeler və cinslər hakimiyyəti başlayır.

Müasir dövrdə əksər xanımların qarderobunda şalvara rast gəlmək mümkündür. Yəqin ki, bunun da əsas səbəbi şalvarın daha praktik olması, xanımların əksəriyyətinin bu geyimdə özlərini rahat hiss etməsidir. Bəs görəsən bir zamanlar yalnız kişilərin geyindiği şalvar qadınların qarderobuna necə daxil olub? Mövzu ilə bağlı bir sıra mənbələrə müraciət edəndə bəlli oldu ki, tarixdə ilk dəfə şalvarı şərq qadınları geyiniblər. Hətta belə deyirlər ki, 3 min il bundan əvvəl şalvarı Assur padşahının həyat yoldaşı Semiramida dəbə salıb. Şalvarların qadın qarderobuna tam şəkildə keçməsi isə XX əsrdə baş verib. Qadın şalvarları hələ qədim türk qadınlarının əsas geyimlərini təşkil edib. Bu da onların köçəri həyat tərzini keçirmələri ilə bağlı olub. Dünya tarixinə türk qadınları döyüşkən, cəsarətli qadınlar kimi daxil olub. Onlar daima at belində olduqlarına görə şalvar türk qadınlarının ən vacib geyimi sayılıb. Ancaq İslam dinində qadının şalvar geyinməsinin günah olub- olmaması bir qədər ziddiyyətlidir. Bəzi din xadimləri ümumiyyətlə qadının şalvar geyinməsinin böyük günah olduğunu deyirlər: “Qadının kişi, kişinin qadın libasında dolaşması ən böyük günahdır”. Digərləri isə şalvarın bədəni daha yaxşı örtüyü üçün qadınların şalvar geyinməsinin fəzilət olduğunu düşünürlər. Ancaq türk qadınları hələ islamdan çox- çox əvvəllər şalvar geyinməyə başlayıblar. Ərəb ölkələrində isə hər bir şahzadənin qarderobunda mütləq bir-iki dəst ipək şalvar olub.Nədənsə indiki dövrdə şalvar geyinən müsəlman qadınlarına qarşı olan mənfi fikirlər hələ də mövcuddur. Şalvarın Avropaya aid bir geyim tərzini olduğunu, müsəlman qadının şalvar geyinməsinin məqsəduyğun olmadığını düşünənlərə maraqlı bir faktı xatırlatmaq istəyirəm. Avropada orta əsr xanımı şalvar geyinsəydi, onu tonqalda yandırardılar. Ona görə də qadınlar uzun donlarda gəzirdilər. Hətta qısa donlar altından belə şalvar geyinmək onların ağır cəzalandırılması ilə nəticələnə bilərdi. Onlar yalnız ballarda bu cür geyinə bilərdilər. İlk dəfə şalvar geyinməyə cəsarət edən avropalı qadın Janna Dark olmuşdu. Bu hərəkətinə görə kilsə onu cəzalandırmışdı. 1809- cu ilə qədər Fransada Napoleon “Qadınların şalvar geyinməsinə qarşı” qanun qoymuşdu.

Artıq 1911-ci ildə Paris mağazalarında şarovalara (türk şalvarları) və əmək-şalvarlara rast gəlmək olardı. Buna baxmayaraq 1931-ci ildə Paris meri aktirisa Marlen Ditrix şalvar geyindiği üçün şəhərdən qovdu. Çünki bu qadın küçələrdə şalvarda gəzirdi. Deməli, avropalı qadınların yalnız evdə şalvar geyinmək icazəsi var idi.

1851-ci ildə Londonda feminist Cenkins və onun tərəfdarları donlarını qısa kəsərək, altdan şalvar kimi geyinməyə başlayırlar. Onlar öz etirazlarını şalvar geyinməklə nümayiş etdirir, azadlıqlarını tələb edirdilər. Xanımlar müəyyən müddətdən sonra velosiped sürməyə, idmanla məşğul olmağa başladılar. Şalvar əhəmiyyətli bir geyimə çevrilməyə başladı. XIX əsrin 70- ci illərində Amerikada qadınlar artıq velosiped sürürdülər. Ancaq onlar əmək və ya donlarda velosiped sürməkdə çətinlik çəkirdilər. 20 ildən sonra yəni XIX əsrin 90- cı illərində jurnallarda velosiped sürən xanımlar üçün yeni şalvar modelləri dərc olundu. Bu modellərdə də əmək var idi, ancaq onu lazım olanda yığmaq üçün toqqa da nəzərdə tutulmuşdu. Bir müddət sonra Amerikada xanımlar üçün mavi cinslər dəbə düşməyə başladı. Qadınların həyatına cinsin girməsi azadlıq dövrünün başlanğıcı olur və bu azadlıq həyatın hər sahəsində olduğu kimi, qadınların geyimində də təsirini göstərir. Cins şalvarlar qadın şalvarlarının qələbəsi oldu. Bu şalvarlar qadın və kişi hüquqlarının bərabərləşməsində mühüm rol oynayıb. Əvvəllər qadınlar üçün nəzərdə tutulan şalvarların bağlanma yeri böyükdən olub.

1990-cı illərin sonlarına doğru isə dar şalvarlar dəbi başlandı. Təxminən 2000-ci ildən qadın şalvarlarının “nabedınnı”(bağlanma yeri normadan aşağı olan şalvarlar) deyilən forması dəbə mindi. Hal-hazırda qadın şalvarlarının müxtəlif modelləri geniş yayılıb.

1910-cu illərdə 20 əsr avropa dəbi dünyanın digər ölkələrinin xarici təsirinə qapıldı. Məsələn hər yerdə idman üslubulu geyimin yayılması. Elə həmin ildən idmanla məşğul olmaq yalnız sağlamlıq deyil, həm də idman üslubunu sürətlə inkişaf etdi və dəbə daxil oldu. 1905-ci ildə Parisdə fovistlərin rəngbərəng parlaq əsərləri sərgidə nümayiş etdirilmişdir.

1910-cu illərin fərqləndirici cəhəti ornamentli, dəbdəbəli dekor və parlaq çalarlar olmuşdur. XX əsrdə yalnız rənglər deyil, həm də üslublar dəyişirdi. Məhz onda klassik korsetlər yerinə, incə formalı və daha yüngül paltarlar dəbə daxil oldu.

Bu vaxt Pol Puare qadın geyimlərinin formasını dəyişdi. 1913-ci ildə isə qadınların qarderobunda idman geyimləri yer aldı. Avropada velosiped və atçılıq kimi idman növləri məşhur olmuşdur. Avropa qadınlarına gəldikdə isə, onlar kroket, qolf, tennis, atçılıq və.s bu kimi idman növləriylə məşqul olmağa başlamışdılar. Bütün bunlar, onların daha rahat və komfortlu paltarlar geyinməsinə gətirib çıxardı. Ona görə də qadınlar çox geniş paltar və korsetdən imtina edib, düz biçimli, siluetə oturmuş yüngül paltarlara üstünlük verməyə başladılar.

Ənənəvi çay dəsgahı zamanı xanımlara korsetdən istifadə etməməyə icazə verirdilər. İndi onlar korseti əvəzinə, uzun rəngli şəkillərlə ətkli paltar geyinə bilərdilər. Müəyyən üslubda görünmək üçün heç də vacib deyil kor-koranə dəbə uyğunlaşmaq. Obraz üslubla vəhdət təşkil etməlidir. Ona görə çox vacibdir, dəb və üslub anlayışlarını fərqləndirmək.

Üslubun seçimi zamanı insanın fərqləndirici xüsusiyyətini, fərdiliyini, onun makiyajını, geyim və davranışının necə olduğunu müəyyən etmək olar. Əgər üslub düzgün seçilibsə, o həmişəlik insanla qala bilər və nəticədə onun davranışına, dünya görüşünə və ən əsasda həyat tərzinə təsir göstərəcək.

İdman geyiminin incəlikləri:

1-ci İdman geyimi geyinmək üçün əsas şərt zəif olmaq deyil.

2-ci İdman paltarı geyinərkən diqqət edilməsi lazım olan başlıca məqam, aksesuarların nələr olduğudur. Yəni eynəklərin, saatın, corabın rəngi və modeli də gündəmə uyğun olmalıdır.

3-cü Çox makiyaj istifadə etməmək lazımdır. Çox boyalı bir üz və idman üslublu geyim, ortaya çox təzadlı bir mənzərə çıxarır. Sanki sadəcə dəbdə olmaq üçün geyinilmiş kimi, görünür.

4-cü Uyğun rənglər və uyğun naxışlar əhəmiyyətli bir mövzudur. Jilet, pencək, idman paltarı, qolsuz köynək və ya geyim əşyalarının bir bütün olaraq uyğun olması mütləqdir. Rəng və forma olaraq da.

Bu üsluba üstünlük verənlər əsasən, ətrafı ilə rahat ünsiyyət qura bilən, sərbəst insanlardır. Onlar, enerjili, ünsiyyətçi, aktiv həyat yaşayanlardır. Qadınlar isə hər işi çatdırar, eyni zamanda yemək hazırlayar, uşaqlarla məşğul olurlar, qaynanasının suallarına və telefona da cavab verməyə vaxt tapırlar. İdman bu tip insanların həyatının bir hissəsidir. Belə insanları sağlam qida, təmiz hava, vitaminlər daha çox maraqlandırır. Xarici görünüşləri gənc və demokratik görünür.

Kişilər üçün ən optimal geyim elementləri cins, hörmə və trikotaj köynəklərdir. Onların qarderobu əsasən, futbolka və rahat şalvardan ibarət olar. Sevimli ayaqqabısı krasovka və yaxud çəkmədir. Bu kişilər saçlarını qısa kəsdirər, üzləri isə tərəş olunmuş olar. Kişinin aksesuarları kompas və taymerli idman saatları, böyük çanta və ya rükzaqdan ibarət olar.

3.2. İdman üslubunda mikroüslubların fəaliyyəti

Son 30 ildə, dəbin keçirdiyi təkamül, cəmiyyətdə müasir parçalanmalarla paralellik göstərərək, müxtəlifliyin artması, sosial qruplar arasındakı mürəkkəb münasibətlər və müxtəlif sosial qruplar arasındakı ünsiyyətin böyüməsi istiqamətində oldu. Dominant tərz dəyişikliklər, müxtəlif dairələrdəki adamlara sürətlə çatdırıldı. Bu prosesdə yuxarı sinifdəki insanlar model kimi böyük rol oynadılar. Cəmiyyətdəki sosial siniflər daxilində və arasında olan bu parçalanma dəbinin 3 ayrı kateqoriyada inkişaf etməsinə səbəb oldu: Lüks dizayner dəbi, sənaye dəbi və küçə tərz. Bu 3 kateqoriya zəif bir bağ ilə bağlıdır: küçə tərzinin lüks dizayner tərz. üzərində, bu ikisinin də sənaye dəb üzərində bəzi təsirləri var.

Dəb dünyasının mərkəzləri olan Paris, Nyu-york və London fərqli aspektlərdən əhəmiyyət daşıyır. Nyu-york dizaynerləri, spesifik həyat təzlərini göstərən, həqiqi və ya xəyali paltarlar yaratmaqda ustadırlar. Dəb mənbələri, cərəyanları tarix boyu dəyişikliklərə uğramış və bir çox hadisədən təsirlənmişdir.

Bunların sonunda da mürəkkəbləşməyə başlamışdır. Geyimdə olan hər bir elementin ayrıca bir yaranma səbəbə və tarixçəsi var. Tarixə əsaslanaraq, dəbin keçmişinə nəzər salsaq bu dəyişiklikləri və təsirləri daha yaxşı anlaya bilərik.

1914-cü ilin avqustunda Almaniya Fransaya müharibə elan edir. Bütün ölkədə səfərbərlik elan olunur və kuturye geyimləri ikinci plana düşür. Yüngül sənaye bütün cəbhə ehtiyacını ödəməyə yönəlir. Mövsüm kolleksiyalarından təntənəli ziyafət paltarları yoxa çıxır. Və beləcə xanımların gündə 4 dəfə paltar dəyişməsinə ehtiyac qalmır. Əsgər və onun geyimi hər vaxt xalqın güvənc yeri olur. Birinci Dünya müharibəsindən sonra xalq kasıblaşanda, geyinməyə bir şey tapmayanda, müharibədən qayıdan əsgərlərin aksesuarlarını geyiniblər. İri parıltılı metal düymələr, toqqalı qayışlar, hərbi köynək, çəkmələr dəbdə olur. Bunları insanlar fəxrlə, qürurla geyiniblər. Hətta uzun dövrlər mübahisə mənbəyi olan aşıqlar da bu geyimlərdən istifadə ediblər. Elə o vaxtdan dəbdə hərbi üslub məşhurlaşır.

Dəbə əvvəllər ancaq üst geyimlərdə istifadə edilən: qara, tünd göy, boz və tünd rənglər daxil olur. O dövrdən etibarən xanımların qarderobu militari üslubu ilə tanış olur. Gündəlik geyimlərdə minimalizmin və hərbi üslubun təsiri hiss olunmağa başlayır. Ətəklər qısalır və yanlarında ciblər peyda olur. Bu dövrdən etibarən iri düymələri olan pencəklər, nənələrimizin müasir hesab etdiyi yubka-karandaşlar (qələm ətəklər) işgüzar xanım obrazını əmələ gətirir. Ətəklərin qısalması ilə ayaqqabıların rolu daha vacib hal alır. Məhz bu hərbi illərdə Koko Şanelin ulduzluq dövrü başlayır:

Müharibədən sonra, 1946 və 47-ci illərdə kişilər uniformalardan yorulmuşdular və yeni bir görüntü istəyirdilər. Amerikan dizaynerləri dünyanın idman geyimi üzərindəki hakimiyyətlərini saxladılar. Amerikanın idman geyim meyllərini Avropaya keçməyə başladı. Tarixdə ilk dəfə, gənc insanlar dəb yaratdılar, yaşlılar da onları təqib etdilər.

Qadınlar, 1950-ci illərdə "Cigarette adlanan dar şalvarlar, çiçək motivli, incə detallarla dar və qısa pencəklər geyirdilər. 1960-cı illərdə başlayan hazır geyim (pret a porter) anlayışı, dəb tarixi anlayışını podiumlara daşımağa başladı. Dəbə

təsir edən mühüm trendlər, arxivlərin süzgəcdən keçirilərək yenilənirdi. 1960-cı illərdə mini əmək "küçə tərz-i tərəfindən mənimsəməyə başladı.

Ancaq, 1973-ci ildə iş adamlarıyla müqayisədə, orta sinifin nümayəndələri daha çox idman üslublu köynək, idman paltarlar kimi rahat geyimləri alırdılar. Bu idman geyimləri geymək, iş paltarları geyinməkdən daha çox həssaslıq göstərirdilər.

19-cu əsrlə müqayisədə 20-ci əsr sonlarındakı paltarların daha mürəkkəb olduğunu görürük. 19-cu əsr geyimləri sinif və regionlar arasındakı fərqləri əsas götürürdü. Şəhərlərdə sinif kodlarını qəbul və şərh etmək asan regional kodlar yersiz görünürdü. 20-ci əsrin sonlarında isə müxtəlif tiplərdə işlər üçün geyilən paltarlar ifşa edilməyi olduqca açıq idi. Ancaq küçə tərz-i 19-cu əsrdəki tərz-dən daha çox mürəkkəb idi. Rahat paltarların tanınması peşə paltarlarına nisbətən daha çətindir, çünki bunlar insanın özünü ifadə olunmasında bir vasitədir və çox fərqlilik göstərir. Qadınlarda 19-cu əsrdə, cinsiyyət və fərdlik təsirlərinin görüldüyü mədəni normalara uyğun geyim və fiziki görünüş dəyişikliklər, dəb dəyişikliyinə klassik modeli təqib edirdi. Bunlar dəb dizaynerləri tərəfindən təklif edilib, yüksək təbəqədə ki, qadınlar tərəfindən istifadə edilərək, populyarlıq əldə etdi. Fransada ortaya çıxan dəb, bu ölkədəki ənənəvi qadın dizaynerlərinin təzyiqi ilə istifadə edilməyə başlandı. Bütün bu siniflərə mənsub qadınlar, geyimdə kişi tərzini qəbul etdilər, dominant mədəniyyətə üsyanlarını göstərmədilər, amma müxtəlif tiplərdə fəallıqları asanlaşdırdılar. 19-cu əsrdə köhnəlmiş olan geyim növləri 20-ci əsrdə nisbətən və ya tamamilə sərt tərz olaraq ortaya çıxdı. 19-cu əsrdə bəzi şeylərdən məhrum edilmənin başlıca səbəbləri arasında insanların sosial statusunun səviyyəsi və uyğunsuz qarşılanacağı fikri yer alırdı. 20-ci əsrin sonlarında isə bu səbəblər yerini yaş və bəzi zamanlarda da adamlar arasında yarış amilinə buraxdı.

Həmçinin geyilən geyimlər, sosial qrupların bir-birini dərk etməsi məsələsində də bir yol idi. Bir ünsiyyət olaraq geyim, bəşəri dildən çox regional bir dil halına gəldi. Dəb və geyim, ictimai quruluş və mədəniyyət arasındakı

münasibətləri fərq etmək məsələsində bir ipucu təqdim, həmçinin parçalanmış cəmiyyətlərdə mədəniyyət nəzarəti üçün izlənəcək yol məsələsində bir işarə edir.

1960-70-ci illərdə dəb tendensiyasına, gənclərin “kontr - mədəniyyət” hərəkəti(xüsusilə “hippi”lər) çox böyük təsir göstərir.

“Submədəniyyət” təmayülünə görə, isə dəb lideri kimi ayrı-ayrı cəmiyyətlər çıxış edirlər. Bu cəmiyyət üzvləri isə öz növbəsində sosial statuslarına görə deyil, zövqləri, mədəni səviyyələri, ideologiyaları baxımından bir-birinə yaxın olan insanlardan ibarət olduqlarından, burada hər hansı bir tendensiya çox tez yayılmaq imkanı qazanırdı.

“Hippi” hərəkəti dəbi “şəxsiyyəti sıxan”, onu “özü” olmaqdan məhrum edən vasitə elan etmişdir. Dəb sənayesi isə, bu məntiqdən çıxış edərək, marketing texnologiyası və reklam təbliğatında daha çox “seçim azadlığı”, “müstəqil seçim” kimi sözlərdən istifadə etməklə onları özünə cəlb etməyə müvəffəq olmuşdur.

Məsələn, 1976-cı ildə dəb haqqında nəşr edilən kitab “Dəbdən azad olmaq”adlanırdı.

Dəbin dəyişkən və dəyişmiş olduğu dövürlərdə mikroüslublarda yaranırdı.80-cı illərdə “dəb sənayesində” siqmentasiya baş verir, bir obraz əvəzinə tədricən,

Hamı üçün dəb üslublardan ibarət “yığma dəst” (looks) yaranır. Bu qarışıq üslublar arasında hər kəs istədiyini seçə bilər.

Jül Lipovetski bu proses haqda yazırdı ki, “eyni tipli dəb əvəzinə” açıq oyun məntiqinə əsaslanan dəb meydana gəlmişdir. Bu vaxt təkcə geyim modellərini seçmək kifayət deyil, özünü dünyaya təqdim etməyin ən ağılasıgmaz variantları arasında seçim etmək lazımdır. Dəb silsilələri fasiləsiz, hər hansı bir yerə bağlanmaqla, “on line” axınında dünyanın istənilən nöqtəsinə çatdırılır.

Mikroüslublar dedikdə, adından göründüyü kimi böyük üslublara daxil olan xırda üslublar nəzərdə tutulur.(şək.8,9,11,12,13,14)Ayrı-ayrı üslublardan götürülmüş elementlərdən də istifadə edərək mikro üslub yaratmaq mümkündür. Dəb formalaşmağa və müəyyən üslublara bölündüyü zamandan, xırda yəni,

mikroüslublarda yaranmışdır. Müasir idman üslubuna bir neçə mikroüslublar daxildir.

Hip-hop təkcə geyim üslubu deyil, həm də həyat tərzidir. Bu, cəngəlliklərdən məhrum olmuş, asfalt və daşlı küçələrdə yaşayan çoxsaylı insanların bir-birindən fərqlənib özünü ifadə etməsinin bir üsuludur. Bu üslub yüngül, rahat, maraqlı və böyük şəhərin müvafiq ritminə uyğun imic yaratmaq deməkdir. Hip-hop üslubu bir növ idman üslubuna yaxındır, lakin musiqinin təsiri altında bir qədər dəyişdirilib. Şəhərlə əlaqələndirilən və ya şəhər dəbi anlayışına xas hip-hop geyim üslubu Afrika və Amerika gəncliyinin yaşadığı Nyu-York, Los-Anceles, Çikaqo, San-Fransisko, Detroyt kimi bölgələrdə ortaya çıxıb.

Bu gəncliyin özünə xas olan musiqi janrı olduğu kimi, geyim tərzində də fərqli idi. Kasıb məhəllələrdə böyüyən Amerika və Afrika gəncliyi həyat tərzinə uyğun olan rahat və dəlisov geyim üslubunu yaradır. Müasir geyim üslubunda hip-hop tərzində çox məşhurdur. Bu tərz torba şalvarların və kobud obrazların hesabına yaranır. Bu üslub çoxşaxəli istiqaməti ilə seçilir, rahat və çox hərəkət edən insanlar üçün əlverişlidir.

Hip-hop geyim cərəyanının yaranması 1970-ci illərin sonları və 1980-ci illərin əvvəllərinə təsadüf edir. Hip-hop Amerikada parlaq rəngli idman paltarları, tünd rəngli dəri bomber gödəkcələr, idman ayaqqabıları və idman kepkələrindən ibarət olan rahat və dağınıq geyim tərzində kimi xarakterizə olunur. 1970-ci illərin sonlarında “Le Coq”, “Kangol”, “Adidas” və başqa firmalar hip-hop geyim üslubunda geyimlər istehsal edirdilər. Daha sonra bu markalara “Nike” və başqa markalar da əlavə olunur.

Zamanla hip-hop geyim tərzində bəzi əlavələr və dəyişikliklər olunur. Məsələn, enli cins şalvarlar və şortlar da bu üsluba aid geyimlərdir. Xüsusilə hip-hop musiqisi ilə məşğul olan sənətçilər bu üslubda geyinirlər. Həmçinin bu dəb hip-hop musiqi janrının heyranları tərəfindən də təqib edilir. Hip-hop üslubu həm də əla çevikliyi ilə xarakterizə olunur. Qeyri-məhdud hərəkətlər fikir azadlığına kömək edir və yaradıcılıq üçün geniş imkanlar yaradır. Ona görə də bu üslub hərəkət edən insanlar üçün çox gözəl yarayır, onun fəaliyyət sahəsi rəqs üzərində

qurulub. Top maykaların üstündən geyilən dama-dama köynək və papaqlar səhnə obrazı üçün idealdır. Çünki səhnədə fəal hərəkət etmək tələb olunur, deməli, burada idman ayaqqabılarınsız keçinmək olmaz.

Bu üslubda geyinmək üçün kasıb məhəllədən olan və ya dələduzlarla rəqs edən ulduz olmaq vacib deyil. Rahatlığına düşkün olan savadlı və intellektual insanlar da bu üsluba müraciət edə bilirlər. İndi isə müasir hip-hop tərzində geyinən məşhurlara nəzər salsaq görərik ki, 2010-cu ildə hip-hop dəb cərəyanına ən çox Rihanna, Cennifer Lopez və Mayli Sayrus kimi görkəmli simalar əməl edirdi.

Minimalist tərz

Sadə geyim tərzidir. Klassik geyim tərzinə yaxın incəliklər var. Adətən tək rəng və pastel tonlar seçim edilir. Minimalist qadınları hər şeydən çox rahatlığa önəm verirlər, bu bir həqiqətdir. İstər 70-ci illər olsun, istərsə də 40-cı illər, geyim tərzində mütləq bir sportivlik mövcud idi. Kinoya, konsertə, gecə gəzintisinə və hətta ziyafətə gedərkən belə, xüsusilə qadınlar ayaqlarına idman ayaqqabılarını, üstlərinə də çox təbii bir görünüş verən idman üslublu gödəkcə geyirdilər. Parça, bol cibli şalvarlar bəldən büzgülü əteklər də idman tərzinə uyğun sayılır.

İdman tərz

İdman edərkən seçilən geyimlərin xaricində, gündəlik həyatda rahatlığı üstünlük verənlərin tərzidir. Geniş və pambıq geyimlər, idman ayaqqabıları, geniş şalvarlar, idman tərzli şlyapa və eynəklər, kətan köynək və şalvarlar seçim edilə bilər. İdman geyiminin ən qabarıq və üstün tərəfi, hər yerə geyinmək mümkün olmasıdır. Xüsusilə qəşəng və dəb-dəbəli geyinmə arzusu olmayanlar üçün ideal bir tərzdir. Cibli şalvarlar, toqqalı idman jiletlər, qalın corab və sweat-shirt tipli geniş poluverlər bu tərzin əsas elementləridir.

Maksimalist tərz

Minimalist janrın tam əksi olan dəbdəbəli geyim tərzini ifadə edir. Cəlbedici parlaq rənglər, böyük aksesuarlar, qabarıq saç modelləri, böyük şlyapa və eynək seçimi ilə maksimalist tərzində ola bilərsiniz.

Son zamanlarda tez-tez eşitdiyimiz maksimalistlər, kişi geyimlərinin qadın çizgileri ilə əldə edilmiş bir tərzdir. Bu tərəzi seçən xanımlar rahatlığı sevən olduqları üçün, bu təzrdən ayrılı bilmirlər. 1980-ci illərdə alternativ rokun bir növü kimi Amerika da Sietldən bölgəsində ortaya çıxan musiqi cərəyanı, mədəniyyət və həyatı ifadə edən grunge, punk, metal və rok musiqilərindən də təsirlənmişdir. Tərz olaraq daha çox aqressiv, içə dönük və saymazyanadır. Hərifi mənası isə "dağınıq, çirkli" mənasını verir.

Küçə təzi

Dəbi yaxından təqib edən, trend olan geyimləri əks etdirən küçə təzi üçün, adətən, diqqət çəkən detallar əks etdirilir. Cırılmış cinslər, futbolka seçim edilərkən, asimmetrik saç formaları ön plandadır.

Bohemiya Təzi

1970-ci illərin təsirləri ilə sərbəst geyim təzidir. Barak geyim üçün, geniş paça şalvarlar, uzun geniş ətəklər ön plandadır. Pastel tonlarda yaşıl, tünd qırmızı, qara, mavi bohemiya tərzə hakim olan rənglərdir.

Vintage Təz

1960-cı illəri əks etdirən geyim, aksesuarlarla keçmişə bağlılığı əks etdirən geyim təzidir. Keçmişə qayıdışı ifadə edən Vintage ilə, nostalgik paltarlara üstünlük verilir. Adətən, krujeva, pastel tonlar, çiçək naxışları, köhnəlmiş dəri çantalar üstünlük verilir.

Gothic Təzi

Qara, krujevalar, uzun yaraşıqlı krujevalı paltarlar, şlyapalar Gothic Təzi əks etdirir. Qara makiyaj və qara saç ilə tamamlanır. 90-cı illərin ortasında dəbdə olan grunge axını son zamanlar yenidən səhnəyə çıxdı. Grunge təzini musiqi, fəlsəfə və geyim təzi olaraq bir bütün görmək lazımdır. Rahat və saymazyanə təzi də ifadə edən grunge geyim təzi dama-dama köynəyi ilə özünü müəyyən qədər ifadə edir. Cırılmış yamaqlı şalvar, mini şort, dama-dama köynəklər, sallanmış qollu jiletlər, dəri şalvarlar, dama-dama parça ətəklər, geniş qolsuz köynəklər grunge geyim üslubu üçün xarakterikdir. Grunge üslubunu bir qədər punk təzinə bənzətmək mümkündür, ancaq fəlsəfələri fərqlilik göstərir.

Punk Tərzi Punk tərzı əsıllıyı və müəyyən qaydalara bir üsyankarlıq xarakterındə, grunge üslubu isə daha çox rahatlığı və etinasızlığı ifadə edir. Ancaq günümüzdə iki üslubu sintezini də görmək mümkündür. Rəngli geyimlər seçim edilərkən, zolaqlı, şəkilli futbolka əyləncəli bir görünüm yaradılır. Çəhrayı, bənövşəyi, mavi saç rəngləri də punk tərzinin əvəzolunmaz detallarıdır.

Metal Tərzi

Qara, zəncirli, metal aksesuarlarla tamamlanan geyim tərzidir. Rok & Metal qrupların rəmzləri, şəkilli futbolka üstünlük verilir.

Androgen tərzı:

Androgen geyim tərzı, qadınlara kişı geyimləri içınə girməsi şəklində təsvir olunur. Qısa kəsilmış saçlar, köynək və şalvarlar janrın mühüm hissələri arasında yer alır. Androgen geyim tərzı olduqca rahat və geniş paltarlardan ibarətdir. Qadın incə görünməkdən daha çox mərdlik və sərt görünməyi sevən xanımlar üçün ideal bir üslubdur.

3.3. Məşhur dizaynerlərin layihələndirdiyi idman üslublu geyimlərdə elementlərin analizi

Dizaynerlər idman üslubu haqqında fikirlərində belə deyirdilər: Versace, Gerbi, Ferre, Dolce & Gabbana kimi məşhur dizaynerlər, idman geyimin qadının təbiətinə çox yaraşdığını hesab edirlər. Əvvəllər xüsusilə kişilər qiymətli olan idman ayaqqabısı, bol cibli şalvar və rahat geyim geyinirdisə, indiysə qadınlar istər gündəlik, istərsədə iş geyimində idman tərzinə üstünlük verirlər.

Bəzi dizaynerlər var ki, illər sonra belə layihələri nümunə göstərilir. Markaları bir klassik olan bu adlar bir çox geyim və aksesuarların da yaradıcılarıdır. Dəb dünyası içində olan və ya olmayan hər kəs onlara təşəkkür borcludur. Bu gün qarderobların əvəzolunmazı olan qara paltarın, idman edərkən geyindiyimiz bodynin, gecə dəvətlərinin favoriti uzun paltarların yaradıcıları onlardır.

Hal-hazırda qəbul olunmuş dörd əsas dəb paytaxtları Paris, Milan, Nyu York və London şəhərləri sayılır. Bu şəhərlərdə dünya dəbinə ciddi təsir göstərən ən böyük dəb şirkətlərinin qərargahları yerləşir. Dəb həftələri adları çəkilən şəhərlərdə keçirilir, harada ki, məşhur dizaynerlər öz yeni dəb kolleksiyalarını tamaşaçı auditoriyalarına nümayiş etdirirlər. Koko Şanel və İv Sen Loran kimi tanınmış dizaynerlərin uğurları Parisi hələ də dəbin mərkəzi statusuna layiq görməyə imkan verir. Son illərdə Asiya dəbi də yerli və dünya bazarlarında geniş vüsət almağa başlayıb. Belə ki, Çin, Yaponiya, Hindistan və Pakistan kimi ölkələrin geniş tekstil sənayeləri ənənəvi olaraq Qərb dizaynerlərinin diqqət mərkəzində olub, lakin indi Asiyada yerli ideyalara əsaslanaraq istehsal olunan parça növləri birbaşa satış bazarlarına çıxarılır. İdman üslublu geyimlərə edilən yeniliklər bəzi dəb dizaynerlərinin adıyla bağlıdır.

Pol Puare - Dəb tarixi dizaynerləri arasında Pol Puarenin adı xüsusilə çəkilməlidir. Pol Puare dəb tarixinə, ən nüfuzlu dəb yaradıcısı kimi daxil olmuşdur. XX əsrdə gənclər üslubunun yaradılması məhz onun adı ilə bağlıdır. Onun əlvan, ekzotik boyaları təsviri sənətdəki modern üslubu ilə səsleşirdi.

Çox vaxt Pol Puareni Pikasso ilə müqaisə edirlər. Əgər Pikasso öz sənətində primitivizm fəlsəfəsinə əsaslanırdısa, P. Puare öz mövzularının daha çox ekzotikada axtarırdı. P. Puare özünün «Dövrü geyindirən» adlı memuarlarında qeyd edirdi ki, onun yaradıcılığına rus teatr sənətinin, əsasən də Bakst rəngkarlığının mühüm təsiri olmuşdur. Parisdə keçirilən Rus mövsümləri» nin dekoratoru kimi Bakst antik və şərq motivlərini stilizə etməklə nəfis dekorativ fantastik teatral geyimlər yaradırdı. Puare 1903 – cü ildə “Puare və raquo evi” – nin təməlini qoyur.

Puare yeni əsrin ilk geyim dizayneri və qadın kostyumunun ilk yenidənqurucusu idi. Məhz bu rəssam geyimdə yeni əsrin yeni doğulan obrazının əlamətlərini ifadə edə bildi və kutyurenin müsair zamanədə tamamilə xüsusi yerini müəyyən etdi. O, tək cə geyimin formasında deyil, həmçinin yaşam üslubunda da dəbi diktə edən Diktator oldu. Puarenin refomasında korsetdən istifadə edilməməsi qadın bədənini azad edərək, geriyyə dönüşü olmadan irəlilədi. Puare 1905 – ci ildə

təklif etdiyi korsetsiz, köynək tipli qadın geyimi təklif etdi ki, bu da korsetin tam ləğvinə doğru ilk addım oldu.

1890—1910 illər ərzində dizayner antik dəbə qayıdışı təbliğ edir – Parisə tunika və peplos tipində geyimlər təklif edir, həmçinin Avropada kimononu dəbə saldı.

Kutyure “topal əmək” adlandırılan əmək növünün də yaradıcısı hesab edilir. Bu əmək dizdən təxminən 30 sm aşağı olub, ədalı yerləş üçün əlverişli idi. Onun cskizlərində yapon kimanosu, əlvan iran tikmələri, şərq çalmaları, xəz və zərli parçalardan geniş istifadə edilirdi. Onun yaradıcılığı dəb tarixində mühüm mərhələ hesab edilir. P. Puare dəbə korsetdən birdəfəlik imtina və qadın paltarlarına geniş köynək üslubunu gətirmişdir ki, bu öz aktuallığını müasir günlərdə də saxlayır.

O, birinci dünya müharibəsinə qədər dəbdə hökmranlıq etdi. Çoxsaylı kostyumları yaradılmasında iştirak etdi, lakin 1927 – ci ildə dəb evini bağladı. Dəb tarixçiləri Puarenin yüksək dəb aləmindən uzaqlaşmasının səbəbini dəbdə ki, o zaman üçün ifrat hesab olunan təmtəraqlılığını göstərirlər. Puare birinci dünya müharibəsindən sonra dəbdə baş verən azadlığa, demokratlaşmaya, dəbin sənayeləşdirilməsinə öyrəşə bilmədi, çünki o, kostyumun yaradılmasına incəsənət kimi yanaşırdı, müharibə dövründə isə buna ehtiyac yox idi.

Yaradıcı teatral təfəkkürə malik olan dizayner, daima nağılvari geyimləri ilə yüksək cəmiyyətlərdə bayram əhvali- ruhiyyəsi yaratmağa çalışırdı.

Puare güclü artistik xarakteri və yaradıcı fantaziyası ilə rəsm çəkir, ondan da yaxşı biçir və tikirdi. O həmçinin, parça və furnituranın gözəl bilicisi idi, incəsənət tarixi və folklorla yaxından maraqlanırdı. Onun yaratdığı hər şey istedadla yaradılmış, parlaq, özünəməxsus və cəsarətli idi. Puare Uort və Dussenin fəxr etdikləri dərzi və çevik ticarətçi, dəbdə olan malları gətirən kimi adlardan imtina edərək kütləni məcbur etdi ki, kostyuma əsil incəsənət əsəri kimi, mədəniyyətin vacib hissəsi kimi baxsınlar,

Biz Puareyə bir də ona görə borcluyuq ki, o, hər hansı kostyumla və onunla birlikdə yaşar olan insan bədəninin də gizlətməyin deyil, ona hörmətlə yanaşmanın əsasını qoydu. Puarenin şöhrətə doğru yolu qeyri – adi sürətli oldu. Çox da uğurlu

çəltik satan olmayan Puare bir neçə il ərzində məşhur dəb evlərinə hədsiz baha qiymətə öz eslləkizlərini satan, şəxsi marka sahibinə çevrildi. Artıq XX əsrin əvvəlində adi qadını şahzadəyə, adi günü isə bayram gününə çevirə bilən bir sənayenin başlanğıcını qoydu. Bu sənayedə geyimlə bərabər istifadə edilməli olan hər bir aksesuar, ayaqqabı, şlyapa, ətir və s. eyni usta üslubunda olub, “eyni imzanı” daşıyırdı. 1896 – cı ildə adi dükançının oğlu gənc Puare Parisin ən yaxşı salonunda – Jak Ausenin yanında işə girdi. Burada o, moda Olimpiyə doğru pillələrdə ilk addımlarını atdı. Ase yenicə fəaliyyətə başlayan rəssama Sara Bernar, Qabriel rejan və Mistanqent kimi ən şıltaq müştəriləri ilə işləməyi həvalə etdi. Bu qadınlar Parisin paytaxt səhnəsini və ən zərif, qəşəng qadın şöhrətini öz aralarında paylaşan qadınlar idilər.

Koko Şanel - “Əgər siz sizdə olmayan nəyisə istəyirsinizsə, demək ki, siz heç vaxt etmədiyinizi etməlisiniz.” Bunu, işləməkdən heç vaxt yorulmayan, ən əsası da fədakarcasına çalışan, işi yolunda can qoyan valehedici bir qadın – Koko Şanel demişdi. O hər zaman nə istəyirdisə və ən çox nə sevirdisə onu da edirdi. Ona görə, insan sevdiyi işlə məşğul olmalıdır. Şanel üçün uğurun açarı: biz başa düşməliyik ki, biz daha çox nə ilə məşğul olmağı xoşlayırıq; bunu anladıqdan sonra isə biz həyatda özümüzü, öz yerimizi tapmalı, sonra çalışıb, şərait qurub, uğura dərs verməliyik.

O, uğur qazanmış və “əfsanəvi qadın” adına layiq görülmüşdür. Belə bir deyim var: “Uğurlu bir başlanğıc üçün hansısa xüsusi bir şərtlər tələb olunur” deyə bir deyim var. Amma, Şanel bu fikri, illuziyanı darmadağın edir. Buna yetərinəcə səbəbi və deyərdim ki haqqı da var. Çünki, Qabriel Şanel dünyaya şanslı bir ulduz altında gələnlərdən deyildi. Onun həyatını izləyənlər bunu daha yaxşı bilir. Məşhur bir dizayner olana kimi onun keçdiyi yollar heç də asan olmayıb.

O çox qabiliyyətli, bacarıqlı idi və o heç vaxt özünü rəssam adlandırmırmış, uzaq başı kustar, dərzi. O əllə nəsə düzəltmək bacarığına malik idi. Kişi dizaynerlər öz kolleksiyalarında valehedici qadını, gülü tərənnüm edirdilərsə, o, qadın olduğu halda ancaq bir şeyə can atırdı, o da ki – azadlıq. Sosial yollardan, əziyyətli narahatlığacan, bütün şeylər, hansı ki, bədənin hərəkətini, beyni və ürəyi

sıxlaşdırırdı – o bütün bunlara qarşı idi. Qadınların üstündən karseti çıxararaq, onların bədəninə rahatlıq gətirdi. Onun arzusu bu idi ki, qadına özü olmağı, öz təbiəti ilə qarmoniya içində yaşamağı çatdırıb bilsin.

1940-cı illərdən sonra Kristian Dior adlı bir modelyerin gün işığına çıxması Şanel üçün daha bir zərbə oldu. Şanelin qadın üçün yaratdığı rahatlıq və sadəlik elə bil ki, yerləyeksən edildi və Şanelə görə yenidən əvvəlki darıxdırıcı və sıxıcı geyimlər dəbə düşdü. Amma, Şanel bilirdi ki, bunun ömrü çox olmayacaq. Elə düz də bilibmiş. Artıq 85 yaşında Şanel yenidən öz işinin başına geri dönmüş olur. Təbii, bu sırf öz istəyi ilə deyil, həm də çoxsaylı insanların Şanel markasını, bu markanın yetişdirdiyi rahatlıq dolu geyimləri axtarması, istəməsi ilə baş verdi. Yenidən yeni bir üslub üzərində çalışmağa başladı. O üslub ki, asketlik və ya klassika ilə bərabərlik təşkil edirdi. Başqa modelyerlərlə onun işlərindən, ideyalarından kopyalayaraq, öz kolleksiyalarında istifadə edirdilər. Bu isə Şanelə böyük sevinc və fərəh verirdi. Jaklin Kennedinin çəhrayı kostyumu da Şanel tərəfindən yaradılmışdı. Bununla Şanel elə bil ki, artıq ikinci dəfə idi ki, qadın görüntüsünü dəyişirdi. Koko Şanel 88 yaşında vəfat etdi. Bu 88 il ərzində məşhur xanım geyim üslublarına, kostyumlara, dəb evlərinə, ətiirlərə öz adını və həyatını vermiş oldu. Şanel çox yeniliklər yaratmışdı, ən əsası da, o elə bir qadın yaratmışdı ki, hansı ki, ona qədər heç kim bunu bilmir, tanımırdı. (şəkil 23) Bu məşhur xanım “dəb dahisi, filosofu” idi. Amma, bütün bunlara baxmayaraq qoca yaşlarında Şanel elə tərfilənəliş halda deyildi: özündənrazı, burnu göylərdə, kinli, ədavətli və hökmlü bir qarı kimi idi və tənha idi.

XX əsrin qadın siluetini yaradan, “Mən bütün dünyanın qadınları üçün geyim yaratdım, amma, indi onlar lüt gəzməyə can atırlar” deyən Qabriel Şanel 10 yanvar 1971-ci ildə ömrünün sonuna da tamamilə tənhalıqda son vermiş oldu. O, tənhalığı da sevirdi.

Janna Lanven- Ailəsinə maddi kömək etmək məqsədilə 13 yaşında ikən Parisdə şlyapa atelyesində işləməyə başlayır. Sonra onu Madame Felix atelyesində işə dəvət edirlər, sonrada öz bilik və bacarığını təkmilləşdirmək üçün Cordeau şlyapa atelyesinə keçir və Barselonaya köçür.

1885 – ci ildə Parisdə özünün şəxsi atelyesini açır. Onun yaratdığı kolleksiyalar şəhərin zəngin xanımları tərəfində böyük rəğbətlə qarşılanır.

1896 – cı ildə Janna Lanven Emilio di Pyetroya ilə ailə qurur. 1897 – ci ildə qızı Marqarita Mari – Blanş dünyaya gəlir. Janna Lanvenin həyatında bu mühüm hadisə baş verməsəydi o məşhur modelyer olaraq qala bilərdi. Ailənin yeganə övladı anası üçün yeganə ilham mənbəyi olur. Janna kiçik qızlar üçün geyim kolleksiyası yaradır. Sonra gənc qızlar üçün ingilis tikmələri ilə bəzədilmiş valehedici geyimlər yaradır. Lanvenin rəsmləri əsasında yaradılmış geyimlər müştərilərin çox xoşuna gəlir və onlar da öz qızları üçün belə geyimlər tikdirmək arzusunda olurlar.

Tezliklə Janna qərara alır ki, uşaqlar üçün pret – a – portye geyim kolleksiyası yaratsın. Sonra qərara alır ki, öz məhsullarının satsın və 1889 – cu ildə Parisdə mağaza açır. Bu zaman lanvenin 22 yaşı var idi. Yəqin Lanvenin ilk mağazasını açanda heç ağılına belə gəlmirdi ki, bu mağaza 100 ildən sonra da Lanven stilinin pərəstişkarları üçün işləyəcək. Öz firma mağazasını açandan sonra Janna qadınlar üçün kolleksiya yaratmağa başlayır.

1917 – ci ildə Janna qəzet jurnalisti Tempslə evlənir. Onunla birlikdə çox səyahət edir. Müxtəlif şəhərlərə səyahətdən ilhamlanan Janna özünü müxtəlif mədəniyyətlərə və formalara həsr olunmuş obrazlar yaradılmasına həsr edir. Gəzdiyi yerlərdən yeni, maraqlı parçalar əldə edir ki, bunun hesabına da yeni zərif obrazlar yaratmağa nail olur. Jannanın əldə etdiyi təcrübə *Lanvin* model sırasına təsir göstərir. O vaxtın camaatı artıq şərq mədəniyyətinə maraq göstərmişdi, *Lanvin* kolleksiyası isə öz ətrafında xüsusi ajiotaja, səs – küyə səbəb olur.

1909 – cu il onun həyatında dönüş ili olur, Janna qərara alır ki, modacıdan kutyureyə çevrilsin və özünün Moda Evini açsın və burada onun nadir üslubunu həyata keçirən modellər təqdim olunsun.

Onun kolleksiyalarının yaradılmasında ilham mənbəyi səyahətləri və kolleksiyasını topladığı impressionizm üslubunda rəsm əsərləri olur. Dizayner çox gözəl mərasim və toy paltarları yaradır. 1909 – cu ildə artıq yüksək modaya

qayıdır. O əldə etdiyi nailiyyətlərlə kifayətlənmir, öz müştəriləri üçün tam bir dəb aləmi yaradır.

1922 – ci ildə *Lanvin* moda evinin loqotipini yaradır və burada qızına olan məhəbbətini əbədiləşdirir. Bu emblem bu günə qədər də məşhurdur. 1923 – cü ildə *Lanvin Sport*, 1926 – cı ildə isə *Lanvin Tailleur/Chemister* xəttini buraxır.

Bütün karyerası boyu J. Lanven yeni – yeni xətlər istifadəyə verərək daima öz markasını genişləndirirdi: xəz geyim kolleksiyası, alt geyim kolleksiyası, kişi geyimləri.

O özünün zərif və yaraşıklı icra olunmuş təkrarsız geyimlər yaratmaq istedadı ilə şöhrət qazanmışdır,

Özünün peşəkarlığına və məşhurluğuna görə hörmət qazanan Janna Lanvin digər fransız moda evlərinə sərmayə qoyur və müxtəlif sərgilərə sponsorluq edirdi. O teatr aktrisaları üçün və kino ulduzları üçün həm səhnə, həm də gündəlik geyimlər tikirdi.

1941 – ci ildə o, “Rayka uşaqları” filminə, sonra isə Saşa Qitrinin tamaşaya qoyduğu pyes üçün kostyumlar tikir. Janna Linven 1946 – cı ildə özündən sonra tam bir moda imperiyası qoyaraq dünyasının dəyişir.

Onun istedadı hələ sağlığında layiqincə dəyərləndirilmişdir. 1926 – cı ildə Fəxri legion ordeni ilə təltif olunur. Onun dəb evinin bu günə qədər də çoxlu pərəstişkarları var. Janna Linven üslubu yaşamağa davam edir.

İv Sen Loran - Dəb ədəbiyyatına adını qızıl hərflərlə həkk etdirmiş adlardan biridə İv Saint Laurentdir. O, bir mədəniyyət xadimi, ədəbiyyatı geyimlərə əks etdirən, Metropoliten Muzeyindəki ilk defile həyata keçirən, qadınlara smoking geydirən, qara manikenləri podiuma ilk çıxarandır. Dəb dünyasına gətirdiyi yeniliklərlə divarları gözəl bir şəkildə yıxan İv Saint Laurent qəlblərdə xüsusi yer fəth etdi. İnanılmaz bir həssaslıqla tilsimləri qırdı. Bu həssas ruh, az sayda stilistə nəsis olmuşdur. Həyat yoldaşı və adının lüks dünyasının ən prestijli markalardan biri halına gəlməsində ən böyük rol oynamış olan Pyer Berg, dizaynerinin ruh halını ən yaxşı həll edən insan kimi son anına qədər yanında oldu.

O, hər şeydən əvvəl "bir mədəniyyət adamı idi. Dəbin bir sənət növü olmadığını ancaq sənətlə, mədəniyyətlə iç-içə olduğunu sübut etdi. Vlasquezin İspaniyanı, Delacroixnin Mərakeşlini, Pikassonun, Braqueın əsərlərini podiumlara qaldırdı. Şekspir, Aragon, Marcel Prust, Jan Cocteau kimi yazıçı və şairlərə həsr etdiyi kolleksiyaları ədəbiyyatı geyimlərə əks etdirdi.

Saint Laurent, qadının qadınlığını utopik hala gətirən üslubu, Əlcəzairdə keçirdiyi gənclik illərində aldığı mədəniyyətin rəng həssaslığı və qadına qazandırdığı yeni geyim anlayışı dünyanın ən qabaqcıl dizayneri olmuşdu. Qadınların xəyal gücünü əks etdirən möhtəşəm kolleksiyalar, tikmələr, görkəmli nümayişlər etdi. Dünyanın dörd bir tərəfindən Parisə gələn məşhur və zəngin müştərilərin sayı artdı.

Laurent, bir prinsip daha imza ataraq Afrika ölkələrinə olan həssaslığını qara müqəvvaları podiuma çıxardaraq ifadə etdi. Carol Miles, İmanın, Rebecca kimi qara müqəvvalar fırtınası illərlə aktuallığını qorudu. Peşəkarlığı və qabiliyyəti qədər şəxsiyyəti də ən hiddətli dəb mütəxəssisindən jurnalistlərə, ən nüfuzlu iş adamlarından emalatxana işçilərinə hər kəsin könlündə yer aldı.

1966- cı ildə smokinqi qadın qarderobuna daxil etdi, 1968-ci ildə təqdim etdiyi safari kolleksiyası, rahatlıq anlayışına androgen bir toxunuş gətirən məşhur dizayner, illərlə dəb meyllərinə istiqamət verdi. 1967-ci ildə isə "YSL Rive Gauche loqosu ilk hazır giyim mağazasını açaraq daha geniş kütlələrə çatmaq strategiyasını başladı. Saint Laurent tərəfindən çəkilən kolleksiyaların sənayelər tərəfindən istehsal edilməyə başlanması tekstil dünyası da yeni bir impuls qazanmış oldu.

Paco Rabanne

1965-də Paco Rabanne, metal paltarlar istehsal edərək dəbdə tam bir sensasiya yaratdı. 70-ci illərdə məşhur Yapon stilistlər Kenzo Takado, Mitsuhiro Matsuda, Yohji Yamamoto, Issey Miyake sayəsində Avropa geyimlərində şərq küləkləri əsməyə başladı. Bu stilistlər bir tərəfdən orijinal Avropa geyimləri istehsal edərkən, digər tərəfdən də ənənəvi şərq paltarlarının detalları üzərində çalışdılar. Hətta Kenzo Takado, Avropa dəbinə şərq kəndli paltarlarından sitatlar da əlavə etməyi etinasızlıq etməmişdi.

MariQuant

Beatles və Carnaby Street illərinin rəmzi mini ətək. Yeni dəbi tanıtmmaq məqsədi ilə turneyə çıxan ilk dizayner. 1965-ci ildə, 14 gündə, pop musiqinin ritmində rəqs edən manikenlərlə 12 şəhər dolaşdı. Buckingham Sarayına mini ətəyi gətirən ilk adam oldu. Quant, Chanelin başladığı inqilabı davam etdirmək istəyirdi.

Giorgio Armani

1934-cü ildə İtaliyada göz açan Giorgio Armani 1970-ci ildən İtaliyanın bir çox dəb evlərində yeni geyim kolleksiyaları hazırlamağa başlayır və 1974-cü ildə bütün dünya Giorgio Armaninin kolleksiyasını görür. Onun ilk işi çox uğurlu alınır. Hal-hazırda Armani dünyada aparıcı dəb evlərindən biridir.

O, iddialı işlərin müəllifidir. Dayaq nöqtəsi olan boz kostyumu ortaya çıxaran Armani pret-a-porter dünyasındakı karyerasında kişi dəbini qadın dəbinə tətbiq edən nadir dizaynerlərdəndir. Əsas forması eyni qalsa da, kişi pencəkləri bir az dəyişikliklə qadına uyğunlaşdırır, köynəklərin yumşaqlığı hardasa eyni qalır. Yaratdığı sadə və qəşəng paltarlar çalışan qadın tərəfindən asanlıqla mənimsəndi. Bəzilərinə görə, 80-ci illərə estetik Giorgio Armani ilə gəlmişdir. Digərlərinə görə isə Versace 1972-ci ildə Milanda çalışmağa başlayaraq və 1978-ci ildə ilk pret-a-porter kolleksiyanı yaradaraq, 80-ci illərin havasını tamamilə dəyişmişdi.

Eksklüziv kişi və qadın geyimləri, ayaqqabılar, aksesuarlar, saatlar və zərgərlik nümunələri Armani adı ilə təqdim olunur. “Emporio Armani”, “Armani Exchange”, “Armani USA”, “Jeans Armani” kimi qolları isə firmanın adını dəb aləminə qızıl hərflərlə yazdırır.

Calvin Klein

“Calvin Klein” firması isə 1968-ci ildə Nyu-Yorkda Barri Şvars və dostu Kelvin Kleyn tərəfindən yaradılıb. Atelye əvvəl kişilər, daha sonra isə qadınlar üçün geyimlər hazırlayıb. 1970-ci ildə dizayner qadınlar üçün nəzərdə tutulan kişi kostyumu təqdim edir.

Həmin ildə o, 2 tərəfi düymələnən buşlat, yəni matros pencəyi kimi enli yaxalıqlı qısa palto ərsəyə gətirir. Bu model tək fəslin hiti yox, bundan sonra 10 il ərzində üst qadın geyiminin üslubu olur. 1974-cü ildən isə firma aksesuarlar və

xəzli, dəri paltarlarla gündəmdə qalır. 1978-ci ildə Kleyn dünyada ilk dəfə cinsləri podiumda nümayiş etdirməklə və dizaynli cinsləri satışa çıxarmaqla dəb aləmində sözün həqiqi mənasında dönüş edir. İlk dəfə bu cinsləri və “Calvin Klein” loqosunu podiumda yalnız uzun ayaqları və incə bədən quruluşunamalik xanımlar təqdim edir. 1992-ci ildən amerikalı gənclərin ruhuna uyğun populyar “uniseks” stili tanınır. “Kleyndən sirli gecələr” adlı plakatda Bibliyadan süjetlə yanaşı cinsdə olan yarlıqlıq qız və oğlan modellər cəmiyyətdə böyük rezonansa səbəb olur.

Nəticə və təkliflər

Dramatizmlə dolu dəbin tarixi - əsrlərin əksidir. Bizim vaxtımızda dəb paytaxtı adını qazanmaq istəyən şəhərlərin sayı günü-gündən daha da artır. Bütün bunlara baxmayaraq dəblər paytaxtının paytaxtı əvvəlki kimi Paris olaraq qalır. Paris dəbdəbəsi qədim zamanlardan məşhurdur.

İnsanlar geyim vasitəsi ilə öz fikirlərini, dünyagörüşlərini, hansı təbəqəyə, hansı cəmiyyətə məxsus olduqlarını ifadə etməyə çalışmışlar. Beləliklə, geyimin də öz dili, öz ifadə tərzı meydana gəlmişdir. Buna, «canlı dəb dili» də demək olar. Geyimi çox şeyi danışa bilər. İnsan ətraf mühitə uyğunlaşır, dəbi qəbul edir və eyni zamanda dəbin köməyi ilə ətrafdakılardan fərqlənməyə çalışır. Dəbin əsas xüsusiyyəti - dəyişkənliyi: dəbə girməyə macal tapmamış, dəbdən çıxmasıdır. Bahalı geyim alan zaman düşünürsən ki, bunu uzun müddət geyinəcəksən, amma qısa bir vaxt keçdikdən sonra görürsən ki, artıq bu dəbdən çıxıb. Bəlkə belə dəyişkənlik və qeyri-sabitlik kuturyenin fikirlərindən asılıdır? Dəb aləmində hər şey elə də sadə deyil. Dizaynerlərin əsəri yalnız o halda uğurlu sayıla bilər ki, əgər sənətkar zamanın ruhunu duya bilər. Dəb boş yerə heç vaxt yaranmır, o cəmiyyətin həyatında olan hər cüzi dəyişiklikləri özündə çox dəqiq əks etdirir.

Tarix boyu dəyişən, inkişaf edən, əsrlərin sınağından keçərək bu günümüzədək gəlib çıxan dəbinformaları yenidən müasir dəbdə öz yerini almışdır. Üslublar öz xarakterini qoruyaraq, sadəcə formasını dəyişmişdir. İnsanların gündəlik geyimlərində demokrarik üslub üstünlük təşkil edir.

Bizim dövrümüzdə hər şey çox sürətlə dəyişir, yeni texnologiyalar və yeni materiallar meydana çıxır. Və, bütün bunlarla bərabər yeni ünsiyyət forması və həyat fəlsəfəsi yaranır. Dəbə, üsluba və ümumiyyətlə geyimə yeni baxış formalaşır. Dəb tarixinə nəzər salarkən, idman geyiminin rahatlığa ehtiyac duyulduğu üçün yaranmış olduğunu görürük. Geniş, korsetli, dəbdəbəli geyimlərdən bezən xanımlar idman geyiminin elementlərini gündəlik geyimlərində də istifadə etməyə başladılar. Daha sonra isə bu formadan istifadə edənlər, bu

geyimin nə qədər komfortlu olduğunu gördülər. Həyatın ritmi, çox şeydə, bizim geyimə olan münasibətimizi sadələşdirir. Uzun illərdir ki, dəbi gənc nəsil diktə edir. Bəlkə də, məhz bu səbəbdən, daha çox idman üslubu məhşurlaşır.

Və zaman keçdikcə, sadəcə idman geyimi kimi dəbə daxil olan idman geyimi, ayrıca bir üslub kimi formalaşdı. İnsanların gündəlik həyat tərzində bu üslubdan istifadə etməyə başladığından, bu üslub dəbin aparıcı qollarından birinə çevrildi. Hal hazırda isə dəb aləminin ayrılmaz hissəsi olduğu nəticəsinə gəldik. Bu üslubda müxtəlif dövürlərin tanınmış dizaynerləri çalışmış və hər biri özünə məxsus yeniliklər gətirmişlər. Ayrı-ayrı üslublardan götürülmüş elementlərlə idman üslubuna dəbdəbəli yeni forma vermişlər. İdman üslubuna tətbiq olunan bütün bu yeniliklərə baxmayaraq, onun sadəliyini və rahatlığı pozulmamışdır.

İdman üslublu geyimin ilk əvvəl idman geyimi olduğunu nəzərə alsaq, hər bir xalqın idman geyimində, həmin xalqa məxsus elementlərin istifadəsi çox tədqirə layiq olardı.

Məsələn, bu il respublikamızda keçirilən olimpiya oyunlarında idmançılarımızın geyinəcəkləri idman geyimlərində milliliymizi tərənnüm edən elementlərindən istifadə olunmasına çox tədqirə layiq olardı.

İSTİFADƏ OLUNMUŞ ƏDƏBİYYAT SİYAHISI

1. A.S.Əliyev “Türkdilli xalqların geyimləri” (Rəng bədii-estetik dəyərlərin daşıyıcısı kimi) dərs vəsait “Bakı”2015, 125 sə.
- 2.N.R.Yunusov “Müasir modanın inkişaf tendensiyaları” “Səda” 2006
- 3.S.S.Dünyamalıyeva “Moda tarixi və dünya xalqlarının milli geyimləri”
Bakı “Təfəkkür”NPM,2003,304 səh.
- 4.Qasımova E.N., Məmmədova L.,H. Kostyumun kompozisiyası.
-Bakı: “Təbib” nəşriyyatı,2013,180 səh,56 illüstrasiya
- 5.S.M.Cəfərova- Z.İ.Xəlilova Qadın geyimlərinin konstruksiya edilməsinin əsasları
Bakı 2011 “Elm və təhsil”, 128 səh, 4 illüstrasiya
- 6.S.T.Əliyeva “Geyimin modelləşdirilməsində kompozisiya və materialın rolu”
Bakı 2012, 88səh
- 7.S.T.Əliyeva “Geyimin modelləşdirilməsi üsulları” Bakı 2012, 58 səh.
8. Duyqu Ozen “ Moda keçmişdən günümüze giyim –kuşam ve stiller” “Kaknüs”
2013, səh. 480
- 9.Пармон Ф.М. «Композиция костюма». М, Легпромиздат, 1985.
- 10.Козлова Т.В. Основы теории проектирования костюма. М.
Легпромиздат, 1988.
- 11.Бердник Т. О. Дизайн костюма. Неклюдова Т. П. Изд.
«Феникс», 2000.
- 12.Л.Кибалова, О.Гербенкова, М.Ламаров.
Иллюстративная энциклопедия моды. Прага, 1987.
- 13.М.Н.Мерцалов «История костюма», изд. «Искусство», М. 1997.
- 14.Композиционные средства и приемы

- художественной выразительности в дизайн. М. ВНИИТЭ, 1982.
- 15.И.Иттен. Искусство формы. 2002.
- 16.Леса Савахата «Гармония цвета». Справочник
упражнений по созданию цветовых комбинаций. М. Астрель.
АСТ 2003.
- 17..И.Иттен. Искусство цвета. 2-ое изд. М.Д.Аронов, 2001.
- 18.Кох. Э., Вагнер Г. Индивидуальные цвета. М. 1995.
Беляева М. Н. Зрительные иллюзии. М. 1994.
- 19.www.vikipediya.az
- 20.www.azerbaijans.com
- 21.www.kultaz.com/docs/N_2_8.pdf
- 22.<http://beauty.wild>
mistress.ru/wm/beauty.nsf/publicall/8502976_istoriya_mody_ot_srednevekovoy_n
akidki_do_sovremennogo_stilya_odezhdy
- 23.<http://wiki.wildberries.ru/styles/%D1%81%D0%BF%D0%BE%D1%80%D1%82%D0%B8%D0%B2%D0%BD%D1%8B%D0%B9-%D1%81%D1%82%D0%B8%D0%BB%D1%8C>
- 24.www.kultaz.com
- 25.www.kultura.az
- 26.[www. palitrarn.worldpress.com](http://www.palitrarn.worldpress.com)
- 27..www.press.az
- 28.ru.trend.az/life/culture
- 29..news.az
- 30.mim.az

Şəkil 1 Ç.Vort “krinolin” 1860-cı il

“krinolin” 2014-ci il

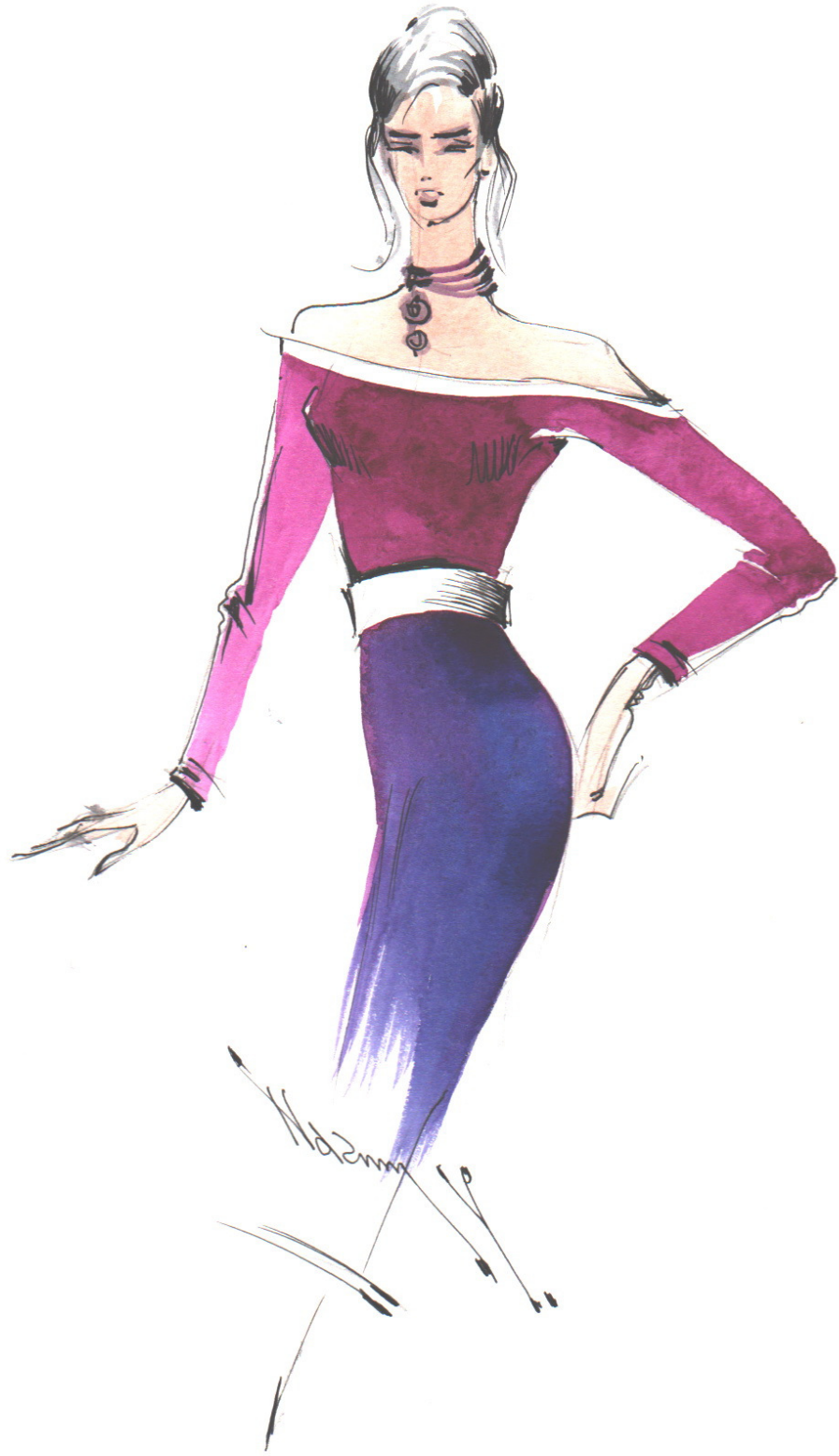
Şəkil 2. Ç.Vort 1870-cı il “turnyuru”

2015-ci il “turnyuru”

Şək.3. Jean Patou 1919-cu il2015-ci il “tennis donu”

"kiçik tennis donu"

Şək. 4. Klassik üslub

Şek. 5. Koko Şanelin klassik üslublu kolleksiyasından nümünə

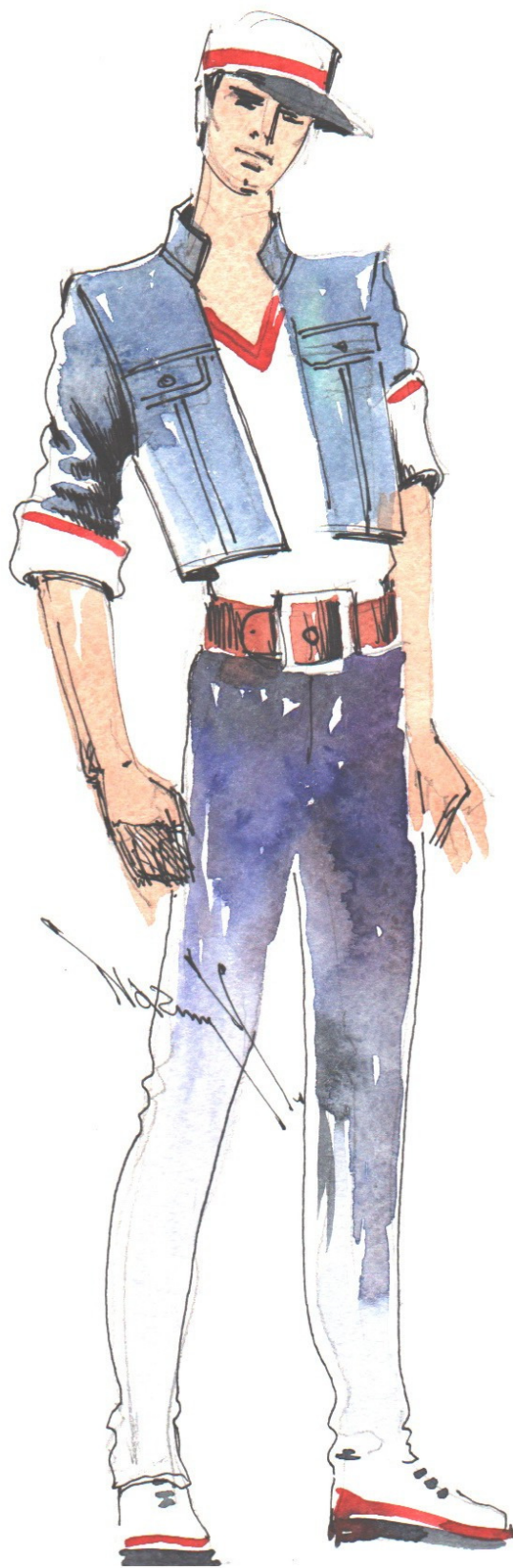

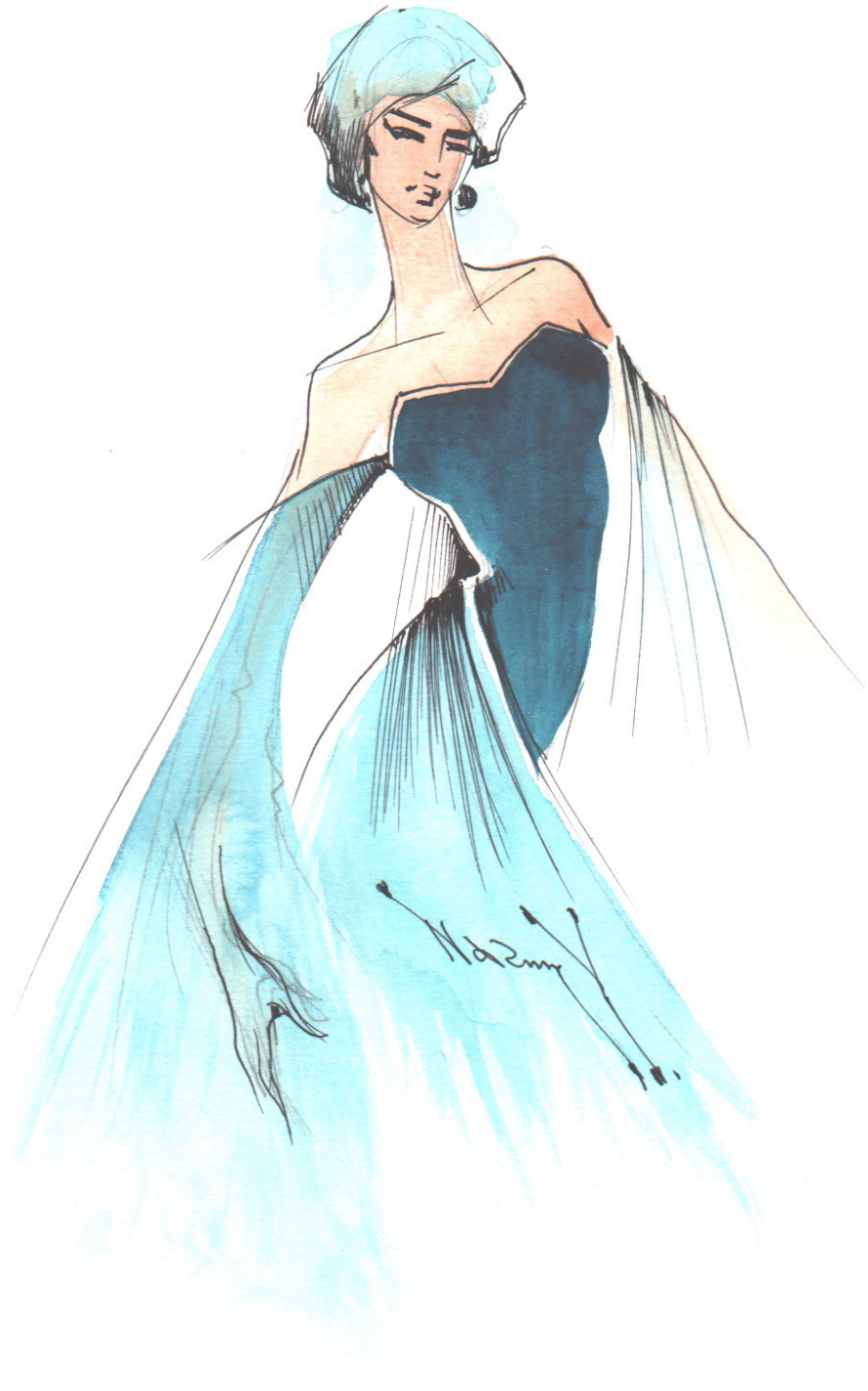

Şek.10. Folklyor üslubu

Şek.6. Romantik üslub

Şek. 7. Eleqant üslub

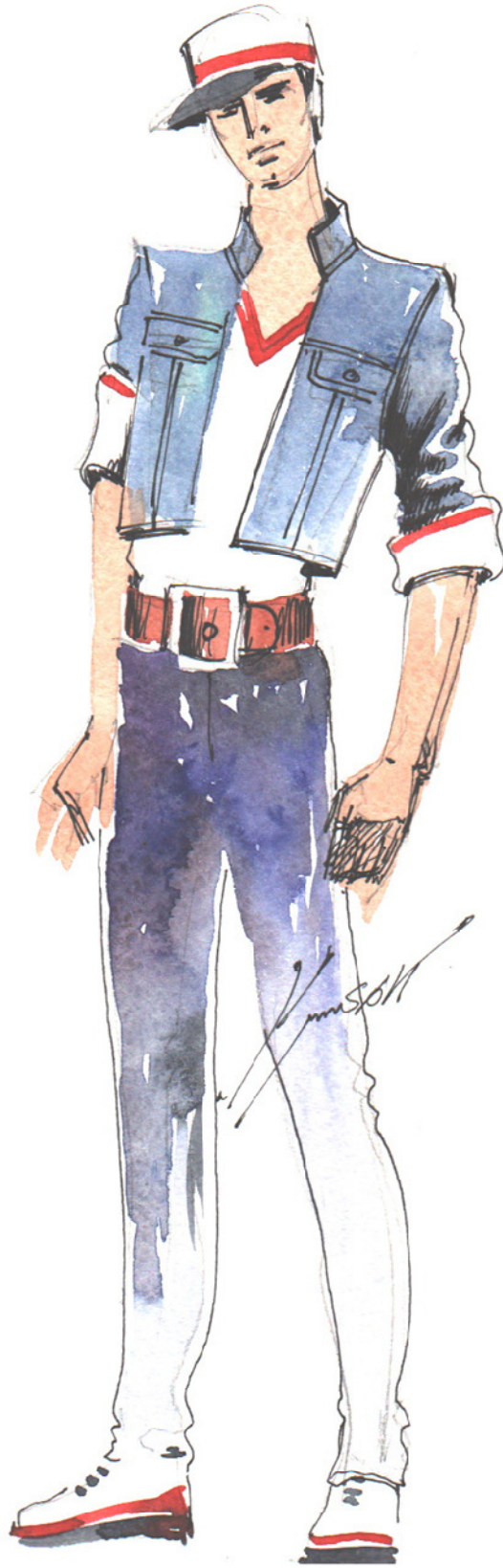
Şek. 8. İdman üslubu

Şek. 9. İdman üslubu

Şek.10. Folklyor üslubu

Şek. 11. İdman üslubu

Şek. 12. İdman üslubu

Şek. 13. Mikroöslublar

Şek. 14. Mikroüslublar

X Ü L A S Ə

“İdman üslublu geyimlərdə tətbiq olunan dizayn elementlərinin tətbiqinin analizi”

Dissertasiya işi giriş, üç fəsil (on bir yarım fəsil), nəticə və təkliflərdən, istifadə olunmuş ədəbiyyat siyahısından ibarətdir.

Tədqiqatın giriş hissəsi tədqiqatın strukturu, mahiyyəti və digər xüsusiyyətləri haqqında məlumat verir.

Dissertasiyanın birinci fəslə «Dəb sosial fenomen kimi» adlanır. Bu hissədə dərin meydana gəlmə yolları, dərin yaradılması prosesinin mərhələləri və dəb istehlakçılarından bəhs olunur.

Dissertasiyanın «Müasir geyimin yaranmasında təşəkkül tapmış aparıcı üslubların xüsusiyyətləri» adlanan ikinci fəslə müasir dövrdə yaradılan üslublar haqqındadır. Burada idman üslubunun formalarından, inkişaf yolundan, romantik üslubun əsas əlamətlərindən, folklor üslubunun incəliyindən və müasir kostyumda eklektikadan bəhs olunur.

Dissertasiyanın «İdman üslublu geyimlərdə dizayn elementlərinin analizi» adlanan üçüncü fəsildə idman üslubunun ilk növlərindən bu günümüzədək dəyişməsi haqqında bəhs olunur. Bu fəsildə idman üslubunun xüsusiyyətləri, mikroüslubların fəaliyyəti və məşhur dizaynerlərin layihələndirdiyi idman üslublu geyimlərdə elementlərin analizi araşdırılır.

Dissertasiyada nəticə və təkliflər bölməsində işin əsas yekunları analiz olunur.

РЕЗЮМЕ

“Анализ применения элементов дизайна в одежде спортивного стиля”

Диссертация состоит из введения, 3-х глав, выводов и предложения и списка использованной литературы.

Во введении диссертации дается информация о структуре исследования, сущности и других особенностях исследования.

Первая глава диссертации называется «Мода как социальный феномен». В этой части говорится о возникновении моды, об этапах процесса создания моды и о потребителях моды.

Вторая глава диссертации под названием «Особенности ведущих стилей, возникших в формировании современной одежды» рассказывает о стилях современного времени. Здесь говорится о формах спортивного стиля, о его пути развития, об основных особенностях романтического стиля, о тонкостях фольклорного стиля и эклектики современного костюма.

В третьей главе диссертации под названием «Анализ элементов дизайна одежды спортивного стиля» говорится об изменениях спортивного стиля до наших дней. В этой главе исследуются особенности спортивного стиля, его развитие и анализ элементов спортивного стиля одежды, разработанные известными дизайнерами.

Основные результаты работы в диссертации анализируются в части вывода и предложений.

SUMMARY

“Analysis of the design elements’ use applied in sport style clothing”

Dissertation is consisted of Introduction, 3 chapters, conclusion, and Literature used on suggestions. The introduction part of the investigation gives the information about the structure, essence and other features of the investigation.

The first chapter of the dissertation is named as “Fashion as a social phenomenon”. The ways of origination of the fashion, the stages of the formation process of the fashion, and the fashion consumers are stated in this chapter.

The second chapter of the dissertation named as “Features of the leading styles established in the formation of modern clothing” is about the styles of the modern time. The forms of sport style, the ways of its development, the main features of the romantic style, the subtlety of the folklore style and ecclesia of modern suit have been stated here.

The third chapter of the dissertation named as “Analysis of the design elements in sport style clothing” is about the changes of the types of sport styles till nowadays.

The features of sport style, style activities, and analysis of the elements in sport style clothing produced by famous designers are investigated in this chapter. Basic results of the work are analyzed in the part of conclusion and proposals.

869 m qrup maqistrantı Zibeydə Həsən qızı Əliyevanın «İdman üslublu geyimlərdə tətbiq olunan dizayn elementlərinin tətbiqinin analizi» adlı magistr dissertasiyasının

R E F E R A T I

Dissertasiyanın aktuallığı. Geyim cəmiyyətin maddi mədəniyyətinin tərkib hissəsini təşkil edir. Bu bir tərəfdən insan əməyi ilə bağlı müəyyən tələbatını doğruldan maddi sərvətdir, digər tərəfdən isə insan görkəmini estetik cəhətdən dəyişən sənət nümunəsidir. Müasir geyimin inkişafı və bu inkişafıyla əlaqəli olan dəb keçmiş, indiki, gələcək dövrlər arasında əlaqələndirici bənd olmaqla, cəmiyyətin maddi və mənəvi həyatının vacib hissələridir.

Geyimin əsas vəzifəsi onun geyinən insanın fiziki və mənəvi rahatlığı üçün şərait yaratmaq, bu şəxsin cəlbediciliyini gücləndirmək, fərdiyyətini nəzərə çəkdirməkdən ibarətdir. Dizaynın nəzəri əsası geyimin bədii layihələndirilməsidir.

Müasir geyimin hazırlanması ən müxtəlif sahələrin mütəxəssisləri çalışan mürəkkəb və çoxmərhələli prosesdir. İlk növbədə, rəssam-dizaynerlər və ya dəb dizaynerləri yeni geyim modellərini layihələndirirlər. Bu geyimlərin hazırlanma prosesini dizayner-konstruktorlar, texnoloq-mühəndislər həyata keçirir.

Yeni geyim formalarının layihələndirilməsi üzərində çalışan dizaynerlər eyni zamanda bir neçə keyfiyyətdə çıxış edir: o, həm rəssam-dizayner, nəqqaş, yeni estetika yaradan tərtibatçı, öz ideyalarını materialda reallaşdırmağı bacaran konstruktor, həm insanlara geyim vasitəsilə daxili keyfiyyətlərini izhar etməyə, özlərində inam yaratmağa kömək edən psixoloq və hətta, geyimin sahibinə hər dəfə yeni sima və bununla yanaşı geyim sahibinə müəyyən mənada yeni davranış tərzini təklif edən rejissordur.

Dəb aləmində araşdırılmış üslubların tarix boyu nə qədər dəyişmiş, yenilənmiş olduğunu gördük. Bu sahədə işləmiş dəb dizaynerlərinin idman üslubuna gətirdikləri yeni dizayn elementləri bugündə geyimlərə tətbiq olunur. Ümumiyyətlə dəbdə ki, üslublar yenilikləri gecdə olsa qəbul edir. Dəb yeniliyi

sevsədə, cəmiyyətin qəbul etməsi azda olsa zaman alır. Yaşlı və orta nəsillə müqayisədə gənc nəsil yeniliyi olduğu kimi qəbul edir və özünküləşdirir.

Artıq təcrübələr göstərir ki, istər iş yerlərində, istər gəzintidə, istərsə də gündəlik həyatda idman üslublu geyimlər üstünlük təşkil edir. Bunun əsas səbəblərindən biri insanların rahatlığı sevməsidir. İdman üslublu geyimdə insan özünü daha çox olduğu kimi aparır, buda sadəlik və səmimilik yaradır.

Tədqiqatın predmeti və obyekt. Dissertasiyanın predmeti idman üslublu geyimlərin formalaşması, müasir dövrə, zamanəmizə gəlib çıxma yolları və ümumiyyətlə geyim sferasındakı yeridir. Obyekt isə 20-ci əsrdə tanınmış dizaynerlər tərəfindən idman üslubuna nə kimi yeniliklər gətirmiş olmasıdır.

Tədqiqatın əsas məqsədi və vəzifələri. Elmi işin əsas məqsədi və vəzifələri idman üslublu geyim haqqında söz açılan yeni təmayüllər, cərəyan və üslubları öyrənməkdən, onların bitkin elmi təhlilini verməkdədir. İdman üslublu geyimlərdə tətbiq olunan dizayn elementlərinin elmi – nəzəri təhlili və müasir dövrdə idman üslubuna daxil olan mikroüslubların, istifadəsi üzrə təkliflərin irəli sürülməsindən ibarətdir.

Dissertasiyada bu məqsədlə aşağıdakı əsas məsələlər araşdırılmışdır:

1. Dəbin meydana gəlməsi yolları, zamanla dəyişib formalaşması və bütün dövrlərdə dəbdə ki, dəyişikliklər.

2. Geyimdə yeni forma və üslubların yaranma tarixi, dövrlərin müəyyən edilməsi və üslubların təhlili.

3. Geyim sferasında idman üslubunun yerinin müəyyən edilməsi.

4. Üslubların psixoloji xüsusiyyətləri, idman geyiminin bir üslub kimi dəb aləminə daxil olması və müasir dəb aləminə ki, yerinin təhlili.

5. İdman üslubuna daxil olan mikroüslublar – minimalist, maksimalist, bohemiya, vintage, punk, metal, androgen kimi mikroüslubların dəbdə ki, yeri və geyimdə tədqiqi; tanınmış dizaynerlərin idman üslubuna gətirdikləri yeniliklərin araşdırılması.

Tədqiqatın informasiya bazarı və işlənilməsi metodları sistemli şəkildə yanaşmaya, tarixən yaranmış, formalaşmış geyimlərin formalarında olan

yeniliklərin üslublara tətbiqi, dəyişikliklərin hansı səbəbdən olmasıdır. Eləcə də, fotofiksasiyaların, həmçinin Google, Yandex internet xidmətlərinin vasitəsi ilə müəyyən edilmişdir.

Tədqiqatın elmi yeniliyi. Tədqiqatın elmi yeniliyi, burada idman üslublu geyimin araşdırılmalar əsasında ilk dəfə olaraq ayrıca tədqiqat işində sistemli şəkildə öyrənilmiş, geyim üslubları və buraya daxil olan kompozisiyalar tədqiqata cəlb edilmişdir. İdman üslublu geyimin ilk dəb formalaşmağa başladığı zamanlarda sırf idman geyimi olduğunu əminliklə demək olar. Bu gün dəb inkişaf etdiyi, azadlıq qazandığı müasir dövrümüzdə, insanların özlərini sırf rahat hiss etdikləri üçün idman üslublu geyimlərə üstünlük verirlər.

Tədqiqatın təcrübi əhəmiyyəti. İstər idman geyimi, istərsə də idman üslublu geyimlərdə yeni formaların əvvəlki formalardan nə qədər sadə, praktik olduğunu əminliklə demək olar. Dəyişmiş formalarda dizayn elementlərinin tətbiqinə dair yenilikər və təkliflər Azərbaycanda dəb dizaynerlərin layihələrində və tikiş evlərinin işində istifadə oluna bilər.

Dissertasiyanın əsas müddəaları və əldə edilən nəticələri həmçinin Azərbaycan Dövlət İqtisad Universiteti “Texnologiya və Dizayn” fakültəsinin diplom və kurs layihələrində, həmçinin mühazirə kurslarında istifadə oluna bilər.

Abrobasiya. Dissertasiya ilə əlaqədar başlanılan tədqiqat və araşdırmalar dövründən indiyə kimi “Dəb aləmində bərqərar olmuş üslubların psixoloji tiplərinin xüsusiyyəti” adlı bir məqalə, “İmic şəxsi üslub, şəxsi təqdimat kimi” və “İdman geyimləri - yarandığı dövrdən günümüzədək” adlı iki tezis nəşr olunmuşdur.

Dissertasiya işin strukturu. Dissertasiya işi giriş, 3 fəsil, 11 paragraf, 79 səhifə çap vərəqi, 14 şəkil, nəticə və təkliflər, ədəbiyyat siyahısından ibarətdir.

Magistrant: Əliyeva Zibeydə H. / /

Elmi rəhbər t.e.n. Məmmədov Bəxtiyar M. / /

